

ЗГОДА

ПАЛІТЫКА

№ 14 (151) • 21–30 ЧЭРВЕНЯ 2000Г.

ТЕМА НОМЕРА

Алексей Король

Не было и нет в мире ни одного диктатора, который бы не стремился сделать свою власть пожизненной, еще лучше — наследуемой, с посмертным обожествлением собственной персоны. Удавалось это немногим, и никому на века. Заговорами, переворотами, путчами, восстаниями, революциями («бархатными» и не очень), разрушением мавзолеев и низвержением вчерашних идолов пестрит история диктаторских режимов. И ничему не учат новых претендентов на абсолютную власть.

Александр Лукашенко не исключение, хотя его диктаторская судьба и лишена некоторого своеобразия. Умудрившись дважды использовать демократическую процедуру (выборы и референдум) как отмычку и как дубину для прорыва к единоличной власти, он в третий раз пытается сделать то же самое — использовать парламентские, а затем и президентские выборы для удержания своей власти, укрепления режима. И к тому же еще добивается признания законности этих выборов международным сообществом.

На день сегодняшний авторитарный режим, созданный Лукашенко, достаточно силен, чтобы провести, обеспечив победу своих назначенцев, выборы по советской схеме в квазипарламенте. Но ему почти наверняка грозит поражение в выборах, организованных в соответствии с общепризнанными международными стандартами, в выборах даже не полностью, а относительно свободных и относительно демократических. Возможно, Россия и признает первый вариант, последующий его продолжением в виде президентских выборов, но уже на условиях абсолютной вассальной зависимости Лукашенко от Москвы. Похоже, тот с подобной участью пока не смирился и все еще пытается сыграть

ВЫБОРЫ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ

свою игру, стремясь добиться легитимизации режима, не сделав ни одного реального шага к его демократизации. Сильнейший из наркотиков — наркотик неограниченной власти — продолжает определять все его поведение.

Имей Лукашенко хотя бы малейшую возможность сохранить статус-кво, не прибегая к выборам, он бы, не колеблясь, их отменил. Однако в том-то и состоит своеобразие всей ситуации в Беларуси, что политический кризис в стране может быть разрешен только посредством выборов. У властей не хватает административного ресурса и хотя бы нейтрального безразличия мирового сообщества для силового решения, у демократической оппозиции не хватает сил и соответствующего настроения в обществе для «бархатной революции».

Этими обстоятельствами и определяется предвыборная тактика властей: не просто замаскировать тоталитарную избирательную модель в демократическую одежду, но придать выборам на всех стадиях максимально убедительный для международных организаций демократическую форму, сохранив за собой полный контроль над их ходом и результатами. Именно соображениями о степени контроля определяют пределы их уступок демократическим силам и международным институтам.

Вынужденной уступкой было уже само решение вступить в переговорный процесс с оппозицией, в сколь бы усеченных и непростых формах он не проходил. Ус-

тупкой было и соглашение о доступе оппозиции к государственным СМИ, тогдашнее дезавуированное Лукашенко. Страхом утратить контроль была продиктована и попытка подмены переговоров так называемым широким общественным диалогом. Отставка заместителя главы администрации Русакевича объясняется теми же соображениями: он показался Лукашенко слишком мягким переговорщиком. Взамен на передовую линию борьбы за выборы возвращен «железобетонный» Заметалин.

Маневр «диалогом» фактически был разоблачен уже на его начальной стадии отказом девяти оппозиционных партий принимать какое бы ни было участие в предлагаемом фарсе. Саморазоблачение продолжил сам Лукашенко на заседании 30 мая, весьма наглядно продемонстрировав, кто в действительности является дирижером диалогового хора. И сам же завершил, отвергнув практически все сколь-либо значимые поправки к кодексу, предложенные участниками диалога, оставив палатникам для утверждения сугубо косметические.

Так что же, борьба закончена? Власть показала предел своих уступок? И страну в октябре ждут выборы по сценарию референдума 1996 года? И каким в сложившейся ситуации должен быть ответ оппозиции, ответ международного сообщества? На данный момент их ответы совпадают. У них общая основа — четыре условия (прозрачность избирательного процесса, введение в состав избирательных

комиссий всех уровней представителей различных политических сил; доступ партий к СМИ; установление значимых полномочий парламента; соблюдение «периода мира», требующего прекращения политических репрессий и политического подавления путем преследований в уголовном порядке), согласовать которые необходимо в ходе прямых переговоров между властью и оппозицией.

Как отмечается в заявлении делегации парламентской Тройки по итогам визита в Беларусь от 22 июня, на данный момент условия не выполнены, в переговорах — тупик. На данный момент «делегация не смогла бы рекомендовать своим институтам направить международных наблюдателей за парламентскими выборами в Беларусь осенью этого года». Призыв же к правительству использовать в максимально возможной мере «то небольшое время, которое еще осталось, для переговоров и существенного улучшения в обозначенных областях» читается как вполне ясное послание: белорусским властям не следует рассчитывать на некую усталость европейского сообщества от белорусской проблемы, на вероятность расслоения его единой позиции, на обострение неких противоречий в подходе европейских государств и США. Консультативный совет оппозиционных партий на своем заседании, состоявшемся в тот же день 22 июня, обсудив итоги визита Тройки, отметил полную созвучность его позиции, изложенной в заявлении.

Окончание на с. 4

27 ЛІПЕНЯ

ЗА НЕЗАЛЕЖНАСЦЬ

29 ліпеня павінен адбыцца чарговы Усебеларускі з'езд. Ініцыятыва яго склікання належыць найвядомым у краіне дзеячам культуры, сярод якіх Рыгор Барадулін, Генадзь Бураўкін, Анатоль Грыцкевіч, Радзій Гарэцкі. На думку арганізатараў, з'езд павінен прадэманстраваць прыхільнасць народа Беларусі найгаўнейшай каштоўнасці — яе незалежнасці. Аднак дагэтуль у апазіцыйных колах існуюць процілеглыя меркаванні наконт і самой ідэі склікання з'езда, і даты яго правядзення.

Генадзь Бураўкін

— Я знаходжуся сярод тых, хто выступаў ініцыятарам гэтага з'езда і ўваходжу ў яго аргкамітэт. Калі казаць пра ролю незалежнасці ў ідэі з'езда, то ўсе — свабодныя людзі і маюць права ставіцца да гэтага як хочучы. Зараз над Беларуссю нависла пагроза страты незалежнасці. Працэс аб'яднання пагражае беларускай незалежнасці, я бы не пераканалі ў адваротным нашым інтэгрэты. Калі ствараецца адна дзяржава з дзвюх, то, згодна прынцыпу міжнароднага права «адна дзяржава — адзін голас», пры дачыненні з іншымі краінамі выказвацца будзе адна дзяржава. Расія — вялікая краіна, з якой лічацца ў свеце, яна не захоча паступіцца сваім уплывам на карысць Беларусі, таму ў агульнай дзяржаве падначаленай будзе меншая з дзвюх частак — Беларусь. Людзі, якія выступаюць супраць з'езда, могуць не ведаць гісторыі, не адчуваць каштоўнасць незалежнасці. А гэтае мерапрыемства склікаецца якраз для абароны незалежнасці. Што ж тычыцца канкрэтных пытанняў, то яны вырашаюцца ў рабочым парадку.

Юрый Хадыка

— Да ідэі з'езда даўся стаючы. Гэта ідэя атрымала шырокі розгалас і водгук у грамадстве. Таму я не выступаю самай ідэі з'езда, але супраць спосабу яго склікання. Па сутнасці ў мяне няма ніякіх ідэалагічных рознагалоссяў з

арганізатарамі з'езда. Незалежнасць безумоўна з'яўляецца найгаўнейшай каштоўнасцю. Але пры падобным падыходзе да справы існуе нябеспапраўна самай ідэі падобнага сабравання. Я перакананы, што дэлегаты гэтага форуму павіны выбірацца народам. Рабочая ж група, якая рыхтуе з'езд, мяркуючы дэлегатаў ад грамадскіх арганізацый. Трэба, каб усе людзі ў краіне ведалі пра гэтае мерапрыемства і мелі магчымасць прыняць удзел у выбарах дэлегатаў. Тады форум дасягне свае мэты.

Александр Старікевіч

— Отрицательное отношение к Всебелорусскому съезду проистекает из политических амбиций отдельных политиков. Такую позицию занимает меньшинство, поэтому я уверен, что на съезде будет найден общий язык. Претензии к организаторам выдвигают не те люди, которые работают реально, а те, кто занимает позицию наблюдателей. Многие критикующие рабочую группу сами не пошевелились для того, чтобы что-нибудь сделать. Если кто-то имеет другую точку зрения, при этом хочет высказать конкретные предложения, то двери не закрыты. Мы готовы сотрудничать ради главной цели — независимости Беларуси. Что касается формата мероприятия, то надо реально смотреть на существующую ситуацию. На съезде будут представлены многие общественные организации, в том числе партии. Предусмотрено равноправное представительство всех общественных организаций. Дата проведения съезда, по моему, выбрана правильно.

Вітчук Вячорка

— БНФ становіцца стаўца да ідэі правядзення Усебеларускага з'езда. Менавіта БНФ настая, каб ён называўся Усебеларускім з'ездом за незалежнасць. Сярод ініцыятараў з'езда многа прадстаўнікоў БНФ. Але мы лічым, што не варта быць шчыра прысвечаны да гэтага правядзення. БНФ вылучыў дэлегатаў і будзе прымаць чыныны удзел у працы гэтага усебеларускага форуму.

№ 14 • 21-30 чэрвеня 2000 г.

АНЕКДОТ-С

При администрации президента Беларуси организована «Служба доверия». Теперь вы можете туда позвонить и передать президенту, что вы ему доверяете.

— Что такое Беларусь от моря до моря?
— Это когда белорусский посол в Румынии одновременно служит консулом в Гданьске.

МЭДЫЯ

ДЫСКРЫМІНАЦЫЯ

Волька Кананель

Кіраўніцтва радыё «Мір», якое з'яўляецца часткаю Міждзяржаўнае тэлебачання і належыць радзе СНД, зачыніла адну са сваіх праграмаў. Праграма «Джаз 20» выходзіла больш за год. Яна была прысвечана джазу і карысталася вялікаю папулярнасцю сярод студэнтаў.

Закрывацьцё адбылося пасля выступу ў ёй Мартына Джэфрэна, прадстаўніка Швэцкае нацыянальнае рады моладзевых арганізацый. Спэц. Джэфрэна распавядаў пра фестываль «GayPride 2000», які адбудзецца восенню ў Менску. Падчас перадачы ў студыю прыйшло больш за 20 пайдзюнгавых паведамленняў, у якіх радыёслухачы выказвалі сваю

падзяку за абмеркаванне гэтай тэмы. Гэта быў першы такі падрабязны расповед у беларускім этэра пра будучы фест.

Два тыдні пасля гэтага аўтар і вядучая праграмы Юля Пушынская прыйшла прывесці перадачу і даведалася ад сваіх калегаў, што яе праграма зачыненая і знятая з сеткі вышчання. Кіраўніцтва радыё не палчыла патрэбных папярэдзіц загодзя Пушынскую аб гэтым рашэнні ці хаця б растлумачыць прычыну зачынення праграмы. Але супраціўны радыёстанцыі ўпэўненыя, што не было б размовы пра вольскі фестываль — не было б і гэтага звалення. Арганізатары «GayPride 2000» распачалі акцыю пратэсту супраць дыскрымінацыі і парушэння свабоды слова.

ПАДРЯЗНАСЬЦІ

ПЕРАД ВЫБАРАМ

Юлія Дранчук

Магчыма, неўзабаве кансерватыўна-хрысціянскае аблічча вядомай моладзевых арганізацый Беларусі «Малады фронт» істотна зменіцца. На гэта спадзяецца Аляксей Шыдлоўскі, высоўваючы сваю кандыдатуру на пасаду старшын «Маладога фронту». З мэтай патлумачыць неабходнасць змяненні ў арганізацыі 27 чэрвеня Аляксей Шыдлоўскі наладзіў спецыяльную прэс-канферэнцыю.

Іраці Сойм «Маладога фронту» мае адбыцца 1 ліпеня. Каманда, якая прапанаваў сябе альтэрнатывай існуючаму кіраўніцтву «МФ», складаецца з сённяшніх маладафронтаўцаў — Аляксея Шыдлоўскага, Андрэя Пятрова, Вольгі Анцыповіч ды іншых. Папярэдзішы меркаванні пра базальны раскол арганізацыі, Аляксей Шыдлоўскі зазначыў, што сытуацыя прапанавана змяненні кіраўніцтва — цалкам нармальна, гэта не скандал і не раскол. «Арганізацыя, створаная ў 1996 годзе, апошнім часам набывае зусім іншы волюк, страціла той імідж актыўнай моладзевай арганізацыі, што быў нядаўна, стала больш рэлігійнай і менш свецкай...» У выпадку перамогі плянамі альтэрнатывы каманды «МФ» ёсць сур'ёзныя рэформы структуры арганізацыі і накірунку ёйнай дзейнасці. На іхню думку, 10 намесніцкіх старшын арганізацыі — гэта зашмат.

Таксама вялікую ўвагу маецца надаць фінансаванню арганізацыі, наладжванню працы дружны, стварэнню стратэгічнага пляну дзейнасці «МФ» ды зме-

не мэтаду кіравання. Асноватворным стане калегіяльнае прыняццё кіравання арганізацыі — усе рашэнні мусяць рыхтавацца, абмяркоўвацца і прымацца калектывна.

Скарочэння арганізацыі за кошт тых, каму не падабаюцца змены ў арганізацыі, ініцыятару тых зменаў не пухаюць. «Няхай «Малады фронт» будзе менш колькасным, але больш якасным, — лічыць Аляксей. — Мы імкнемся стварыць з'яву «цяжкі кадры», як яе называе Павел Севярынец. Моладзь, што прыходзіць да нас, трэба зацікавіць так, каб да справаў арганізацыі яны адносіліся сур'ёзна і адказна».

Кандыдатуру на перавыбары кіраўніцтва «Маладога фронту», хутчэй за ўсё, будзе дзьева — Аляксей Шыдлоўскі і Павел Севярынец. Абодва яны ўпэўненыя ў сваіх шанцах на перамогу. Абодва лічыць дадзёную сытуацыю не скандалам і не высвятленнем асаблівасці адносінаў. Розніца, праўда, іхняя пляны ў выпадку ўласнай перамогі. Са словаў сп. Шыдлоўскага, Павел Севярынец зазначыў у прыватнай размове, што хутчэй за ўсё аддзельна ад актыўнай дзейнасці ў «МФ» у выпадку перамогі Аляксея. Шыдлоўскі, наадварот, падкрэсліў, што пры любых абставінах застанецца ў арганізацыі і надалей будзе працаваць на ёйную карысць. «Калі яна ў рэшце рэшт не разваліцца», — дадаў ён аптымістычна.

ХИТ-ПАРАД ГЛУПОСТИ: ИТОГИ КВАРТАЛА

1 место.
«Мы покажем, что можем праводить выборы без пидману і фальсіфікацый».

(Аляксандр Лукашэнка, «Звязда», 6.04.2000)

2 место.
«У участников диалога остались формально удовлетворенные лица».

(Евгений Мележко, «Панорама», 2.06.00)

3 место.
«Состоялась конфиденциальная встреча лидеров России и Беларуси в Голубом зале».

(«Панорама», 21.05.00)

СУД ІДЗЕ

ПРЫСУД КРАТА

браць удзел у масавых акцыях пратэсту. Замежнікі таксама не пагадзіліся са справядлівасцю прысуду. Яны пракаментавалі яго як занадта жорсткі.

З усіх заявіцеляў Маршу свабоды толькі Вінцук Вячорка прышоў падтрымаць сваіх калегаў на вулічнай барацьбе за дэмакратыю. Ён ня ўсцешаны прысудам, але ўпэўнены, што беларуская апазіцыя здолее справіцца з палітычнай ізаляцыяй дзвюх актывішчых яе фігураў. Яна сама мае такія патэнцыялы, што, па меркаванні старшын БНФ, не міне і двух год, як наша Бацькаўшчына стане цалкам дэмакратычнай дзяржавай.

У ТУРМУ

У аўторак Валеры Шчукін даслаў афіцыйную заяву ў менскі гарадскі суд. Ён назваў прысуд Крата палітычнай расправай над сабой. Апісаньне ў прысудзе фактычна паводзіны Шчукіна не забараняюцца артыкулам 186^й Крымінальнага кодэксу РБ. Ён палічыў, што год адтэрміноўкі гэтаксам наволяе, як і жыццё за кратамі. Гонар не дазваляе яму даваць камусьці справядлівае пра свае вандароўкі, а тым больш адзначаць у адпаведнай канторы. Ён запатрабаваў пасады яго цяпер і гатовы хоць заўтра заняць нары.

Таццяна Папова

За ўдзел у Маршы свабоды Валерыю Шчукіну прысудзілі год зняволення з адтэрміноўкай на год. За той жа Маршды блукаў на Менску 27 ліпеня мінулага году Мікола Статкевіч прызначыў два гады пазбаўлення волі з двухгадовай адтэрміноўкай. Аб гэтым даведаліся людзі, што прысутнічалі 19 чэрвеня ў гарадзкім судзе.

У ЗАЛЮ

Патрапіць у залю было няпрост. Напачатку ахове было загадана пускць толькі тых, хто меў не пасрэднае дачыненне да працэсу, а таксама паважаную ў свеце грамадзкасць — шматлікіх амбасадараў, беларускіх прадстаўнікоў міжнародных арганізацый, адмыслова завітайшых старшыню працоўнай групы па Беларусі Парляманцкай асамблеі АБСЭ Андрэяна Севярына і кіраўніка падкамітэту па Беларусі Эўрапарламанту Яна Віршум. Астатнім месца ў залі не знаходзілі. Шчукін катэгарычна адмовіўся ісці на суд да таго часу, пакуль усе, хто сабраўся на ганку, не апынуцца на паседжанні. Толькі пад маральным уціскам вярбальнай актыўнасці Веры Цярлюкевіч міліцыянт зразумелі, што лепей не псаваць сваіх нэрваў, і далі дазвол прайсці журналістам і сябрам падсудных.

НА ВОЛЮ

Гэтым разам судзьдзя Крот

не захварэў і не прымусіў сакратарку казаць «Суда ня будзе». Грамада ўздыхнула з палёгкай, калі ён урочыце з'явіўся ў залі паседжання. Яго прамова была доволі працяглай. Амаль усе факты, выкладзеныя ў прысудзе, сведчылі на карысць падсудных. Тое, як Шчукін дапамагаў збытым міліцыянтам падняцца з зямлі, тое, як Статкевіч намагаўся прадудзіліць сутыкненні паміж дэманстрантамі і кардонам, было аргументацыяй на карысць свабодароду актывісту і лідэру БСДП. Які ўжо раз прысутныя слухалі скаргі пацярпелых міліцыянтаў пра парваную зімовую вопратку і скрадзёную каску. Падчас складання прысуду не абыйшліся без недарэчнасцяў. Пацярпелыя ўпэўненыя, што адчулі пах алякаголю ад узрушанай моладзі (ад-

легласць паміж ланцугом на мосьце і калёнай складала некалькі мэтраў), яны былі абураныя яе «цынічнымі выказваннямі і жэстамі на адрас міліцыі». Але найбуйнейшым праступкам стала тупанне нагамі і сьвіст дэманстрантаў. Вось за гэта і трэба пакараць Статкевіча і Шчукіна.

Па-беларуску вэрдыкт не чыталі. Мікола Статкевіч сам папрасіў перакласці толькі апошні абзац. Але і гэтага Радзевіч, адказны за разуменне падсуднымі судзьдзі, зрабіць не паспеў. Галоўнага грамадоўца абступілі журналісты. «Тое, што тут адбываецца, нельга назваць судом, — заявіў ён. — Назоў гэтаму — палітычная правакацыя. Такія прысуды няздольныя спыніць эскадаў, і барацьба будзе працягвацца». Статкевіч паабяцаў і надалей

ЭКОЛОГИЯ

САМЫЙ ДЛИННЫЙ ДЕНЬ

Дмитрий Дейма

21 июня — день летнего солнцестояния. Это день организации «Экодом» отменила экологической акцией под названием «Чтобы сохранить красоту Земли», которая прошла в 15 часов дня в парке Горького, а вечером того же дня, в клубе «Граффити», продолжилась празднованием своего рождения: вот уже 4 года, как «Экодом» занимается разработкой планов и практической работой по разрешению экологических проблем в нашей стране.

«Экодом» был зарегистрирован как республиканская общественная организация 21 июня 1996 года. Но свою деятельность начал еще в начале 90-х в рамках первой независимой молодежной организации в Беларуси — «Next Stop — New Life». Своей миссией «Экодом» считает создание модели гармоничных отношений между человеком и природой, в которой homo sapiens был бы не хозяином и не гостем, а неотъемлемой частью живой системы ми-

рового пространства. Основной акцент организация делает на осуществлении эффективных образовательных программ, способных не только дать информацию о существующих экопроблемах, но и показать конструктивные пути их решения.

Уже более 20 программ были проведены в жизнь, в этом году будет осуществлен проект создания велосипедного движения в Минске. «Экодом» первым в Беларуси представил программу «Экологик», которая использует интерактивные методы экологического образования, и «Пермакультуру» — систему экологического дизайна. Также «Экодом» работает над созданием первого в Беларуси пермакультурного демонстрационного участка и тренингового центра. Знания, полученные участниками этих акций, дают им возможность по-новому взглянуть на мир и свое место в нем. За время своей деятельности «Экодомом» накоплен опыт организационной работы и большой объем информации. В числе ближайших планов — создание Ресурсного центра для экологических общественных организаций.

ПАЛАТА №1

ФАРМАЛЬНАСЬЦІ

Таццяна Папова

Палата прадстаўнікоў прыняла папраўкі да выбарчага кодэксу Беларусі адзінагалосна. Напрацоўкі экспертных груп грамадзка-палітычнага дыялёгу ўжо былі ўзгодненыя і старанна ачышчаныя ад усёго непатрэбнага ўсімі інстанцыямі. Таму нават адзін голас «супраць» можна было б разглядаць як недарэчнасць. Абавязковае ж абмеркаванне дакумента было чыста фармальным і ўяўляла сабой імітацыю дэпутацкае зацікаўленасці ў механізме дзеяння новага выбарчага заканадаўства.

Падрабязнасці направак тлумачыла Лідзія Ярмашына. Пасля ейнага кароткага агляду наватарстваў пачаліся пытанні пакуль яшчэ адкрытымі для навіжы. Пятру Жучке не давала спакою абавязковае прадстаўленне дэкларацыі аб даходах кожнаму кандыдату. Усе звесткі аб кандыдатах маюць быць адкрытымі для навіжы і журналістаў. Кожная акрэдытаваная асоба здолее зазірнуць у фінансавыя дакументы саборнікаў за дэпутацкія мандаты. За жыццёвыя звесткі ў дэклара-

цыях кандыдатаў будучы здымаць. Складанасці можа выклікаць галасаванне па месцы знаходжання. Каб прадстаўнікі камісіі прыехалі, скажам, у шпіталь, дастаткова вуснае заявы. Пры гэтым затэлефанаваць у камісію можна і ў дзеве гадзіны да сканчэння яе працы. Але кожны ўдзельнік мае больш як тры пераносныя скрыні, назіральнікі гэтаксам маюць права сачыць за такой формай выбараў, а колькасць машынаў для такіх вандровак абмежаваная. Дадатковых грошай на гэтыя мэты даваць ня будзе, бо бюджэт выбараў ужо цяпер складае 4 мільёны USD.

Абпярэжаны на расейскі досвед, дэпутат Волкаў спужаўся фальсіфікацыі падчас дастаўкі бюлетэняў дэпутатнага галасавання. Ярмашына супакойвала яго аптымістычнай упэўненасцю ў часаснасці мясцовых уладаў. Дапамагаў Ярмашынай Анатоль Кра-сукі. Ён упэўнены, што прыняццё гэтых направак будзе лёгкім падагульненнем першага этапу пераіага «ў гісторыі нашай маладой дзяржавы шырокага грамадзка-палітычнага дыялёгу, у якім ко-ваць якая шмат хто ня верыў». Ад сябе дадаў: большасць і цяпер у гэтую фіктыўную выніковасць ня верыць. Асабліва, калі аб ёй кажа Красукі.

ДЛЯ ВЕРУЮЩИХ И НЕВЕРУЮЩИХ

ОПИУМ ДЛЯ ГРЕЦИИ

Олег Новиков

Кого только не встретишь в лагере противников европейского единства — английских пэров, бретонских крестьян, немецких нацистов... В Греции крестовый поход против объединенной Европы возглавили папы.

Весь Пелопоннес охвачен массовыми митингами, организованными клириками православной церкви. По их мнению, греческая нация находится в опасности из-за необдуманного вступления страны в Евросоюз. Доказательства? Ради Бога, решение министра юстиции отменить во внутреннем свидетельстве гражданина Греции графу «вероисповедание». Новое свидетельство вполне отвечает стандартам европейских документов, принятых в Брюсселе, но клир усмотрел в них покушение на самобытность греков.

«Мы — религиозное меньшинство в ЕС и в новых условиях интеграции должны сохранить свою автохтонность, равным образом как и дух православия в объединенной Европе,

— заявил архиепископ Христулос во время митинга в центре Афин. — Мы скажем тысячу раз «да» Европе, но мы скажем десять тысяч раз «да» Греции».

«Греция — это православие!» — громкогласно откликнулись на выступление архиепископа 800 000 собравшихся, размахивая сине-белыми флагами Греции и желто-черными знаменами Византии. Отмена графы «вероисповедание» — это только часть претензий церкви к государству. Как убежден тот же Христулос, светская власть объявила войну православию, исключая из школьных программ Закон Божий, не обязывая чиновников вешать у себя в кабинетах иконы. Такая практика нарушает извечную формулу греческого элитизма: «Церковь — дух, государство — тело».

Государство отреагировало на выпады церкви спокойно. У властей есть безотказное средство в борьбе с саботажем священников. Хотя официально государство было отделено от церкви еще в 1975 году, духовные лица до сих пор получают зарплату из бюджета

НЕСОСТОЯВШИЙСЯ РЕВАНШ

Панас Мырный

В десяти мажоритарных округах Украины состоялись повторные выборы в Верховную раду. Внешне это была чистая формальность: протасив на апрельском плебисците Лукашечковский проект, Кучма вошел в зенит своего могущества. Интригу закрутили коммунисты, назвавшие довыборы новым Сталинградом. После провала в апреле отступать левой оппозиции действительно уже было некуда.

Первой сенсацией украинских довыборов стал труп председателя избирательной комиссии в Павлограде. Поскольку тело обнаружили прямо на избирательном участке, органы прорабатывают версию, что в убийстве замешана группа поддержки одного из кандидатов. Возможно, председателю пристрелили непосредственно во время подсчетов бюллетеней. Не стоговались.

Нити следствия ведут в лагерь левых, которым действительно уже нечего было терять. Квящей радости националистов и властей,

«кляти камуныя!» не смогли протолкнуть в парламент ни одного кандидата. «Миф о левой Украине похоронен, — который раз с августа 91-го ликует орган республиканцев «Самостийна Украина», — коммунистов — на свалку истории!» Мало того, ведущие оппозиционные силы — коммунисты и социалисты — даже не смогли договориться о тактике единого левого кандидата. Претендентам от левых пришлось довольствоваться девизом всех аутсайдеров: главное не победа, а участие. Впрочем, претендентам от правых тоже.

Выборы подтвердили старую истину: в мажоритарных округах, как правило, мандаты получают беспринципные люди. Главный фактор победы здесь не идеология (все равно — правая или левая), а наличие финансовых или номенклатурного ресурса.

Вероятно, отсюда тотальная апатия избирателей. В среднем по 10 округам проголосовали 22 процента избирателей. Все рекорды абсентеизма побил национально-обозначенный Львов. Здесь на один из городских участков исполнить свой гражданский долг притащились всего лишь четыре человека. Наверное, это были сами кандидаты.

ПО СТРАНАМ И КОНТИНЕНТАМ

Лидеры 15 стран Евросоюза встретились в Португалии, чтобы согласовать единую налоговую политику. Переговоры закончились безрезультатно. Зато участникам саммита удалось договориться о продлении введенных 4 месяца назад санкций против Австрии, в состав правительства которой входит праворадикальная Партия свободы.

Миланский суд выдвинул обвинение против лидера итальянской правоцентристской оппозиции Сильвियो Берлускони, которому инкриминируют попытку подкупа государственного чиновника. Это хорошая новость для находящихся у власти левоцентристов, поскольку партия Берлускони «Форца Италия» считалась фаворитом на предстоящих выборах.

Губернатор Кано, одной из крупнейших метрополий Нигерии, объявил о введении в городе шариятского права. Решение губернатора сразу спровоцировало религиозные столкновения по всей Нигерии. Многие жители Кано, не исповедующие ислам, начали покидать город.

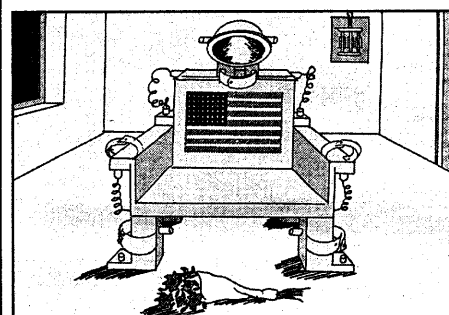

Президент ФРГ Йохан Рау и фракция Свободной демократической партии (ФДП) внесли в повестку заседания бундестага принятие закона «О бойцовых собаках». Заявления политиков были сделаны по горячим следам нашедшего инцидента в Гамбурге, где на поляне городского парка питбульерьер до смерти искусал ребенка. Рау требует, чтобы бойцовых псов в юридическом плане рассматривали как средство самозащиты. Теперь, прежде чем завести бульдога или питбуля, необходимо будет получить специальное разрешение в местном полицейском окопке.

Спикер польского сейма Мацей Пляжинский объявил дату президентских выборов в стране — 8 октября. Уже выдвинуто с десятком кандидатов на соискание мандата главы государства. Основные претенденты: от блока партий Актыва выборов «Солидарность» — Марьян Квашевский, а от левых — нынешний президент Александр Квасьневский, Ярослав Калиновский от «Польского сторонника людов» (крестьянская партия) и независимый кандидат Лек Валенса.

Вице-премьер Испании Родриго Рато объявил о приватизации энергетической отрасли госэкономики. Это начало второй фазы экономической либерализации, в результате которой испанское правительство рассчитывает поднять ежегодный ВВП на 4,1 процента.

Выборы в Японии позволили правительственной коалиции, ведомой либерал-демократом, остаться у власти. Партии, формирующие кабинет, получили 335 из 480 депутатских мест. Улучшила свои позиции оппозиционные партии — 127 мандатов против 95 на предыдущих выборах. Кроме того, зафиксирован рекордно низкий уровень явки избирателей за всю историю послевоенных выборов — только 59 процентов.

Американский штат Техас установил национальный рекорд по количеству смертных казней. За время правления Джорджа Буша на электрический стул было отправлено 127 человек.

COME TO AFRICA

НАШ ЧЕЛОВЕК В ТРИПОЛИ

Олег Новиков

Пария Европы, официальный Минск, кажется, знает, где можно сублимировать дипломатическую энергию. В Африке! Здесь, как пишет «СБ», у нас «огромные перспективы». Агентом влияния Беларуси на берегах Лимпопо призван стать лидер ливийской революции Муаммар Каддафи, которого в начале лета обоживала делегация во главе с Уралом Латыповым и Владимиром Заматалиным.

В 1908 году апостол футуризма Филиппо Маринетти усмирал в составе итальянского экспедиционного корпуса ливийцев, а по возвращении опубликовал роман «Мафарка-футурист». Там он вывел образ необузданного вождя бедуинов, который не рассуждает насчет культурных и правовых предрассудков. Муаммар Каддафи вряд ли когда-нибудь читал манифесты Маринетти и Либеникова, но вся его жизнь воплощает натурнонконформиста и футуриста Мафарки.

Муаммар Каддафи — одногодок судьбонной битвы для Ливии под Аль-Аламейном в 1942 году, когда англичанин Бернард Монтгомери потропал «тигра пустыни» Роммеля. На стороне Монтгомери сражались верблюды, кавалерия ливийцев-сенуситов, предводителя которых Идриса союзники после войны произвели в монархи.

Сын простого бедуина Муаммар, подобно Михайло Ломоносову, отправился за грамотой в город. Уже за партией под влиянием арабской революции в Египте он записался в антиимпериалистический кружок. Позже, когда был курсантом военного колледжа, создал и тайную организацию по образу движения насеровских «свободных офицеров». 1 сентября 1967 года разговорицыков захватила радиостанция в Бенгази и объявила монархию низложенной. Король сопротивлялся как-то вяло. Уже через сутки Каддафи колесил по столице на бульдозере, снося архитектурные символы проклятого прошлого — казематы и монаршие резиденции.

Путч пропали все спецслуж-

бы планеты. Ни о каком полковнике Каддафи ни на Лубянке, ни на берегах Потомака слышком не слыхивали. Поэтому в первые дни после переворота все томились прогнозами, к какому блоку примкнет новый режим. В кругах победителей взяли верх антиамериканские настроения, охватившие весь исламский мир после поражения Насера в июльской войне 1967 года.

Следом в Ливии началась пертурбация в сословных отношениях и юридических нормах. Ликвидировали американские базы, изгнали итальянских колонистов, национализировали нефтяные разработки, ввели пятилетние планы, проектировали переброску вод Средиземного моря в Сахара.

В 1976 году, в соответствии с положениями «Зеленой книги» Каддафи, Ливийская республика была распушена, а вся власть формально передана народным комитетам — аналогам большевистских совпедов. Каддафи официально отказался от всех постов, но все равно остался самым главным бедуином. На политических картах мира страна стала называться Джамахирией.

Примерно в то же время Каддафи нанес визит в Москву. Хотя его облобызав лично сенильный генсек Брежнев, ливийский футурист со своим «поиском самобытного пути» был в Кремле не понят.

Например, проблема арабского единства. Как наркоман

жаждет дозу, так Муаммару хотелось интегрироваться с арабскими соседями: сначала с Алжиром и Тунисом, затем с Египтом. Когда Египет отверг интеграционные проекты Каддафи, последний организовал марш протеста на Каир, приведший к пораничному инциденту. В другой раз Каддафи выставил свою кандидатуру на пост президента Италии (юридически ливийцы как бывшие граждане колонии Рима имеют право на определенных условиях получить итальянское гражданство). «Я распушу итальянское государство и установлю Джамахирию», — злобно обещал кандидат. Итальянцы веселились.

Были дела и посерьезней. На территории Ливии в разное время базировались 19 лагерей, где экстремисты со всего мира учились премудрости подрывной деятельности. Полученные навыки были пущены в ход в 1972 году в Мюнхене, в 1983 в Брайтоне при покушении на Тэтчер и, наконец, в 1986 при взрыве гражданского «Боинга» над Локкерби (Шотландия). Ежегодно Ливия отпускала 800 000 долларов на поддержку угнетенных всех мастей — от ИРА до АНК. Во сколько обошлись войны против Египта (1977), поддержка режима Амина в Уганде (1979), интервенция в Чаде (1980), трудно подчитать.

Американские медиа-холдинги рисовали Каддафи как реинкарнацию Годзиллы. В рейгатовском окружении разрабатывались планы устранения ливийского лидера.

Пока на дворе стояли времена холодной войны, Ливия умело играла на геополитических противоречиях СССР и Запада. Как сказал Горбачев в 1986 году по следам американских бомбардировок Триполи, «мы не позволим никому поставить миролубивую Джамахирию на колени».

После коллапса СССР на Ливию с согласия российского МИДа были наложены экономические санкции. Муаммару даже

пришлось пожертвовать двумя сородичами, причастными к подготовке теракта над Локкерби. Ливийцев передали Великобритании и недавно судили.

Феномен стабильности режима Каддафи заключается в том, что Ливия — один из крупнейших в мире экспортеров нефти, что позволяет режиму обеспечивать сносный уровень жизни пяти миллионов соплеменников.

В мае 2000 санкции с Триполи сняли, что сразу же вызвало повсеместный бум интереса к ливийской экономике. Номенклатура продуктов и товаров, которые поступают в Ливию за счет продажи нефти, насчитывает тысячи наименований: от тракторов и продовольствия до чая и мыла. С этой точки зрения желание мининдела Латыпова экономически закрепиться в Ливии логично.

Проблема в том, что у наших политиков наблюдается соблазн лоббировать продвижение белорусских изделий на ливийский рынок за счет антизападной риторики. Между тем, «The Economist» пишет: «Его [Каддафи] дипломатические проблемы отнюдь не закончились. Америка, Франция, Великобритания и Германия продолжают опасаться ливийского терроризма. Америка не собирается отменять режим старых санкций...». Последние события подтверждают прогнозы английского еженедельника. В западной прессе прошла информация, что «Объединенный революционный фронт Сьерра-Леоне», сражающийся с голубыми касками ООН, финансируется Каддафи.

В отношениях с Триполи чиновники из белорусского МИДа лучше не выходят за рамки экономического сотрудничества, как это делают старые экономические партнеры Триполи — Италия, Турция и Индия. Минск уже просил побратимом Багдада. Вот будет номер, если нам еще придется дружить с пособниками убийц миротворцев ООН.

ТЕМА НОМЕРА

ВЫБОРЫ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ

Окончание. Начало на с. 1

Таким образом, весьма сложная и острая для оппозиции дилемма — участвовать или нет в предстоящих выборах, решена в жесткой привязке к условиям. Очевидно, что схожую резолюцию скорей всего примет и Конгресс демократических сил, назначенный на 2 июля. Следовательно, можно считать предопределенным и однозначный отказ партий от участия в выборах, если пакет условий не будет в тех или иных пропорциях выполнен.

Властям не удалось расколоть коалицию оппозиционных партий, подтолкнув хотя бы одну из них к решению об участии вне этой жесткой связи. Заявление ЛДП о выходе из Консультативного совета и участии как в парламентских, так и президентских (Гайдукевич — спарринг-партнер для Лукашенко) выборов ничего здесь не меняет. Давно ожидаемая новость. Как случайной (или по некоему расчету) эта партия примкнула к оппозиции, так закономерно ее и покинула.

Не удалось властям внести раскол в демократическую коалицию, а заодно и разлад в ее взаимоотношения с западными союзниками, подтолкнув партии к противоположному решению: отказу от участия, снова же вне условий. В данном случае ничего существенного не меняет позиция уже КХП — БНФ, выступающей за неучастие в выборах. Из Коалиционного совета соратники Зенона Позняка не вышли, ограничив, правда, свою работу в нем. Их голос по выборным проблемам при голосовании не учитывается. Так девятка партий обрела свой первоначальный на момент создания вид семерки.

Более того, правительственная сторона своей негибкой тактикой, проинизированной паническими страхами потерять власть, поставила себя перед жесткой альтернативой: либо в кратчайший срок идти на реальные уступки, либо нет, рискуя непризнанием законности выборов со всеми вытекающими отсюда последствиями. Впрочем, оппозиция предлагает властям еще один компромиссный вариант: отодвинуть дату проведения выборов на более поздний срок и за круглым столом переговоров спокойно обсудить все проблемы выхода из конституционного кризиса.

Вряд ли это предложение будет принято, скорее, от властей можно ожидать уступок, и даже значимых, но под самый финиш, с тем чтобы в кейноте оппозиция не смогла ими воспользоваться. Вполне предсказуем и последний рубеж уступок — это Ценризбирком: его состав, реальный контроль наблюдателей за его работой. Именно на этом рубеже, как показал референдум 1996 года, власти могут играть голосование, даже проиграв выборы на всех предыдущих рубежах.

До настоящего момента выборная тактика оппозиции по большому счету была безошибочной. Мян — на правительственной стороне. Режим как никогда нуждается в легитимизации через выборы. И, следовательно, он предельно заинтересован, чтобы в них приняли участие (и, разумеется, проиграли) хотя бы одна, лучше две-три партии с безупречно оппозиционной репутацией. Именно здесь для демократического альянса таится опасный соблазн отказаться от участия в выборах прежде времени и вне жесткой связи с условиями. Вторая опасность подстерегает демократов при определении высоты своих требований по каждому из пунктов пакета условий. Третья — при расчете возможных последствий своего решения, как об участии, так и неучастии в выборах. Тем более что принимать решение, несмотря на единство демблота, каждая партия будет самостоятельно, руководствуясь, естественно, собственным пониманием ситуации и своих интересов.

Очевидно, что решение дилеммы участия-неучастия требует от партий предельно корректного и тщательного предварительного анализа с выходом на точно оговоренные обязательства. Равно как и коррекции во времени и по существу с решением международных институтов о признании или непризнании предстоящих выборов. Ученье надлежит массе трудно просматриваемых сегодня факторов. Тем более велика ответственность демократических сил. Без права на ошибки, которые уже обернулись для Беларуси десятилетиями стагнации, пятью годами диктатуры.

Так было установлено, что идеальный президент

Исучая эталонные представления белорусов о президентской власти, лаборатория «Новак» проводила анкетирование в Минске и областях, предлагая респондентам нарисовать образ идеального президента. Ответившие выбрали характеристики сего идеального субъекта, приведенные в следующей таблице.

Так было установлено, что иде-

Алексей Маковец

Тема парламентских и президентских выборов овладевает умами и языками. Президентской клике и белорусской оппозиции предстоит традиционная борьба за электро-альное болото. Зондаж народного мнения показывает исходные идеологические условия в предвыборной Беларуси.

Идеальный президент — это тот, кто...	%
достаточно силен, чтобы поддержать закон и порядок	96,1
может вернуть страну обратно к социализму	29,9
может привести страну к капитализму	25,3
проведет экономические реформы	87,7
может улучшить жизнь людей	98,2
даст людям своим трудом обеспечивать себя и семью	98,0
может защитить национальный суверенитет	94,9
может пойти на компромисс с политическими оппонентами ради блага народа	88,9

Таццяна Папова

22 чэрвеня Уладзімер Гудзееў абвясціў тэрміновы сход першае экспертнае групы дыялёгу грамадзка-палітычных сіл. Большасць адмыслоўцаў не адгукнулася на запрашэнні свайго старшыні. Яны палічылі неможлівым кідаць усе справы з-за паседжання, якое ўсё адно нічога не зменіць. Папраўкі да выбарчага кодэксу — плён дзейнасці групы №1 — ўжо былі разгледжаны ў адміністрацыі прэзідэнта, абмеркаваны на радзе Палаты прадстаўнікоў, прапанаваны да ўвагі завітаўшы ў Менск эўрапарламанцкай Тройкі. Нават пасля ўсяго гэтага сарат дыялёжнікаў засталі шчыра ўпэўненыя ў няскончанасці сваёй місіі.

А апошняга моманту яны верылі, што ўладам насамрэч цікава іх меркаванні. Інакш бы іх не запрашалі да размовы. Але раптам на вочы Гудзееву трапіў сыніс паправак, які прапанаваў Палаце прадстаўнікоў Лукашэнкі. У дакументах змяшчаліся толькі звыш прапанову. З існасцю! Пры гэтым самых назначных!

Гэта стала апошнім кропай. Дэлегацы пачалі ўзгадваць ранейшыя крыўды. 30 траўня Лу-

АНУЧАЙ ПА ТВАРЫ

кашэнка дзякаваў ім за арганізаваную сустрэчу. Насамрэч сцэнар дзеі ў Палацы рэспублікі быў распрацаваны ягонай адміністрацыяй, а не сакратарыятам. На наступным пленарным паседжанні рэзальцы групы Федуты былі падмененыя пастановай невядомага паходжання, якую сам эксперт па пытаннях СМІ да апошняга моманту і ня бачыў. Гудзееўскія папраўкі ўхвалілі больш як сотня грамадзкіх арганізацый, перад тым, як яны трапілі ў адміністрацыю прэзідэнта, шматлікія прадстаўнікі ўлад забракавалі толькі тры пункты ў праекце. Адрозна выкрэслі магчымасць датэрміновага галасавання, не пагадзіліся зменшыць норму да 25 адсоткаў у першым туры, павялічылі час падачы заяўкі на галасаванне па месцы знаходжання і амаль скасавалі абмежаванні для тых, хто збіраецца скарыстацца гэтым правам.

У адміністрацыі прэзідэнта дакумэнт скарацілі яшчэ на некалькі пунктаў. Прапанова экспертаў аб тым, каб ня менш траціну ад складу камісіі складалі чальцы партый ды грамадзкіх аб'яднанняў, адхілена. Цяпер на з'яўляецца іх змогуць атрымаць копію пратакола аб выніках галасавання, падпісаную выбарчай камісіяй. Адылі, іх камісіі пакінулі права выстаіць назіральніка з участка. Ня дзіва, што на такіх умовах АБСЭШнікі адмаўляюцца даслаць сваіх адмыслоўцаў, каб тыя сачылі за выбарамі.

Улады вырашылі забіць адным стрэлам двух зайцоў: пагуляць у дэмакратыю і паказаць сусветнай супольнасці ўсёцешаны гэтай гульняй народ. Аднак беларускія ўлады нават пры ўмове, што ўсё ідзе паводле плыню, сваю справу прафесійна выканаць няздольныя. Паспяшаліся прыняць касмэтычныя папраўкі, не паклапаціліся пераканаць спадароў Севярына і Вірсма ў сваёй гатоўнасці рухацца наўсцяг у Эўропе (гэта добра расчэсваецца ў заяве эўрапарламантаў). І дзе іх панавалі такіх, што нават удзельнік «Дыялёгу» супакоіць ня паддадзі. Цяпер ціку, ня сёння дык заўтра яны пойдуць супраць арганізаванага іх Лукашэнкі.

Экспарты ясна ўсёведамілі, што іх двойчы «лянулі анучай па твары». Праглынуць крыўду яны не пажалілі. Цяпер яны заварушыліся. Гудзееў прыдумаў перафармуляваць непрынятыя папраўкі і накіраваць іх у адміністрацыю прэзідэнта і ў Цэнтральную выбарчую камісію як пералік дадатковых прапанов «Дыялёгу». Ён

разумее, што часу амаль не засталося, а верагоднасьць поспеху такога мерапрыемства складае 1–2 адсоткі. Але падсвядомае жаданне ачысціць сваё сумленне не дазваляе яму скласці рукі. У процівагу яму прадстаўнікі ДСПС ды Патрыятычнае партыі абвясцілі аб сваім нежаданні удзельнічаць у сумнейных гульнях і накіраваліся да дэвяр'я.

Напрыканцы свайго паседжання эксперты заняліся падрыхтоўкай ноты пратэсту супраць абыхавасці ў дачыненні да іх грамадзкіх пазіцыі. Расчэсаныя пакрыўджаных не было межаў. Выразылі расчэсаныя кожны факт зьяяваі свайго гонару як дасведчаныя юрысты, са спасылкамі на канстытуцыю і якія магчыма кодэкс. Нехта прапанаваў запісаць Пасахава, каб той асабіста патлумачыў, чаму ўлады пагарджаюць іх працай. Апазыцыя ўсё-агульнаму энтузіязму складаў прадстаўнікі Беларускай асацыяцыі пэдагогаў. Ён ня мог ськеміць, хто ён такі, каб перад ім «мусілі расчэсвацца». Пэўна, звязка за гадзі свайй настайніцкай практыкі са стэрэатыпам непарушнасці грамадзкіх іерархіі, дзе чалавек ёсць толькі выканаўцам загадаў звыерху.

ВІЗЫТ

НАДЗЕЯ ПАМІРАЕ АПОШНЯЙ

Таццяна Папова

З другім за гэты год візітам наведала Менск эўрапарламанцкай Тройкі. Праўда, тройкай яе і не называе, бо ў складзе дэлегацыі адсутнічаў прадстаўнік Парламанцкай асамблеі Радэ Эўропы Тэрры Дэвіс. Такім чынам, Тройку прадстаўлялі Адрэян Севярын — старшыня працоўнай групы па Беларусі Парламанцкай асамблеі АБСЭ — і Ян Марынус Вірсма — кіраўнік падкамітэту па Беларусі Эўрапарламанта.

На працягу трох дзён яны сустрэліся з уладамі (улучна да Ярмошына), прадстаўніцамі апазыцыі (у тым ліку і з Чыгіром, Шчукіным, Статкевічам, а таксама сем'ямі тых, каго пераследуюць па палітычных матывах), са шматлікімі дзяржаўнымі і праваабарончымі арганізацыямі, плян свайго кантактавання яны ўвасёлі ў пастано-

ве, якую і прадставілі журналістам на прэс-канфэрэнцыі 22 чэрвеня.

На жаль, парламентарыям давялося пераканацца, што беларуская рэалінасць ня здолела знайсці прымянення іхным папярэднім парадкам і рэкамендацыям. Улады і апазыцыя дагэтуль не знайшлі кампрамісу для правядзення ўвосень гэтага году дэмакратычных парламанцкіх выбараў. Па іхным меркаванні, «Дыялёг», ініцыяваны Лукашэнкам, ня можа замяніць перамоўнага працэсу. Тыя папраўкі да выбарчага кодэксу, на якія ўсё ж пагадзіўся кіраўнік дзяржавы, няздольныя забяспечыць прызнанасць выбарчага працэсу і стварыць роўныя ўмовы прадстаўніцтва ў выбарчых камісіях.

Замежнікі таксама не задаволены негартанаванасцю свабоднага ў той ці іншай ступені доступу да СМІ ўсіх палітычных партый. Яны ня ўпэўненыя, што

гэты доступ будзе забяспечаны ў перадыбарны перыяд. З дня іх мінулага візіту не было зроблена нічога для пашырэння функцый парламанта. Гэта абсалютнае ігнараванне іх рэкамендацый.

Іх патрабаванне «мірнага перыяду» падчас падрыхтоўкі да выбараў таксама засталася без уважання. Больш таго, улады пасыпелі асудзіць Чыгіра, Шчукіна і Статкевіча і дагэтуль не далі тлумачэння з'яўленню вядомых палітычных дзеячаў. Такое абыхаванне стаўленне беларускіх улад да аўтарытэту міжнародных арганізацый можа выклікаць толькі разгубленасць.

Дэлегацыя абяцала парайць сваім інстытуцыям даслаць назіральніку за выбарчай кампаніяй і самімі восеніскімі выбарамі ў выпадку хаця б якога-кольвечы прагрэсу ў выкананні ўладамі і апазыцыяй патрабаванняў Тройкі. Калі Беларусі патрэбна прызнанне дэмакратычнасці яе ўнутранае палітыкі

сусветнай супольнасцю, яна яшчэ мае час для выканання ўмоў Эўрапарламанта. Дэлегацы нагадалі, што канчатковае рашэнне па беларускім пытанні іх арганізацыямі яшчэ не прынята.

Прадстаўнікі Тройкі заявілі, што ўплываць на тэрмін правядзення выбараў і паводзіны ўладаў яны ня могуць. Апазыцыя не кіруецца іхнымі загадамі таксама, але было б неспаска, калі б яе дзеянні супадалі з жаданнем эўрапейскай грамадзкасці. Сваё ўражанне ад наведвання Беларусі Адрэян Севярын ахарактарызаваў галандскай прымаўкай: «Цяпер мы знаходзімся паміж надзеяй і страхам».

Напрыканцы сустрэчы спадары Вірсма і Севярын, а разам з ім і Вік выказалі спадзяванне, што Беларусь здолее нармалізаваць адносіны з Эўрапейскім саюзам ды іншымі эўрапейскімі арганізацыямі, што і паставіць міру і спакою ва ўсёй Эўропе.

СОЦІОЛОГИЯ

БЕЛОРУССКИЙ

рядом капитализм и Лукашенко.

Как ни странно, почти две трети граждан верят в способность нынешнего президента отстоять суверенитет, хотя сам этот суверенитет фактически давно утрачен. Две трети искренне верят, что главная забота президента — народное благо, и ради него белорусский лидер пойдёт на все,

даже на уступки своим оппонентам. Наивные какие!

Двое из трех белорусов все-рез считают, что Лукашенко достаточно силен, чтобы поддерживать закон и порядок. Так что базовые представления двух третей населения о законности и порядке оставляют желать много лучшего.

В какой степени, на ваш взгляд, верно...	%
достаточно силен, чтобы поддерживать закон и порядок	74,5
может вернуть страну обратно к социализму	33,9
может привести страну к капитализму	9,2
проведет экономические реформы	54,5
может улучшить жизнь людей	51,7
даст людям своим трудом обеспечивать себя и семью	49,8
может защитить национальный суверенитет	65,2
может пойти на компромисс с политическими оппонентами ради блага народа	70,5

ОБРАЗ ВЛАСТИ

Кое-какой свет на парадоксальные результаты, полученные «Новак», проливает опрос Независимого института социально-экономических и политических исследований, посвященный доверию белорусов белорусским институтам.

Вера в доброго царя на фоне злых бояр упорно живуча. Институты, подпорки авторитарной власти, имеют традиционно более низкий рейтинг, чем ее персонифицированный носитель. Но процент неверующих в отца-президента хоть и меньше, но уже приближается к проценту верующих. И по мере наших экономических успехов этот процент будет расти за счет группы затруднившихся с ответом.

В большинстве случаев самый

ИЗ ПЕРВЫХ УСТ

Нынешней осенью в нашей стране должны состояться парламентские выборы. Пока не совсем ясно, какими они будут: демократическими и свободными или обыкновенным избирательным фарсом. Трудно судить, признает ли результаты будущих выборов международное сообщество. Нет пока четкого ответа на вопрос о том, примут ли участие в избирательной кампании основные оппозиционные партии Беларуси.

Зрения демократических сил в рамках Координационной рады и Консультативного совета оппозиционных политических партий о том, на каких условиях политические партии оппозиционного толка готовы идти на выборы. Они известны и повторены многократно в документах международных организаций.

Во-первых, это соответствие избирательного законодательства Беларуси стандартам международного права. Во-вторых, гарантированный допуск политической оппозиции к государственным средствам массовой информации. В-

Самым примечательным сегодня является то, что костяк демократических сил в стране из трех партий (БСДП, БНФ, ОГП) продолжает отстаивать консолидированную позицию. Мнение некоторых членов нашей партии, даже входящих в руководство, о том, что БСДП не настаивает на смешанной системе, не до конца последовательно и аргументировано. Есть блок вопросов, которые нужно решить прежде, чем принимать участие в выборах. Один из них — смешанная избирательная система.

Да, у нас в партии есть разные мнен-

ПАЛІТЫЧНЫ ЛАХАТРОН

Алесь Семчанка

Час ад часу нашу апазыцыю крытыкуюць за нежаданыя ўдзельніцтва ў выбарах, кажучы, што яна сама пазбягае палітычнай барацьбы, спэўае да стану несустэмнай, маргінальнай палітычнай тусюкі. Але ці даводзілася спадарам крытыкантам калі-небудзь гуляць у покер з махляром, у якога заўсёды схаваныя ў рукаве чатыры тузы? Нашым суседзям з краін Балты і Усходняй Эўропы ёсць што ўспомніць і нам распавесці пра падобныя сітуацыі, бо яны самі трапілі ў іх у 1940 і 1947–48 гады.

Як вядома, паводле сакрэтных пратокаў пакта Молатава — Рыбэнтропа тры незалежныя балцкія краіны трапілі ў сферу савецкага ўплыву і ўвосень 1939 года ўвайшлі ў Маскву дамовы аб узаемадапамозе. Падпісала такую дамову 10 кастрычніка і Летува, атрымаўшы ўзамен за палітычную лаяльнасць Вільню і Віленскі край, але згадзіўшыся на размяшчэнне на сваёй тэрыторыі савецкіх вайсковых баз. Ужо ўлетку Савецкі Саюз аб'явіў Летуве ультыматум: альбо яна пагаджаецца ўвесці дадатковы кантынгент Чырвонай арміі, альбо пачынаецца вайна. Летува саступіла патрабаванням, фактычна пагадзіўшыся з дзяржаўным пераваротам. 15 чэрвеня краіну акупуюць Саветы, а ўжо 6 ліпеня дружэцкія новыя выбарчы закон, паводле якога маюць адбыцца выбары ў Сейм ужо праз тры дзень (14–15 ліпеня).

Адмыслова пад выбары камуністамі ствараецца так званы "Саюз працоўнага люду". Аналягічна, што і ў Італіі, сыхронна падзеі развіваліся ў Латвіі і Эстоніі. На гэтым дзівосы не заканчваюцца. 16 ліпеня, на наступны дзень пасля выбараў, ужо сталі вядомыя іх вынікі. Хуткасьць і дакладнасьць падлікаў б'юць рэкорды нават нашага электронна-кампютарнага канца XX стагоддзя. У выбарах "ўзялі ўдзел" 95,51 адсоткаў выбаршчыкаў, хая выбарчыя сьпісы загалда не складаліся і дакладна колькасць тых, хто меў права галаса, была невядомая. 99,19 адсоткаў ад прыняўшых удзел у выбарах аддалі свае галасы "за" ... правільна, за "Саюз працоўнага люду".

Яшчэ перад выбарамі на мітынг і праз прэсу гучалі пагрозы, што ўсе ня ўзяўшыя ўдзел у галасаванні будуць лічыцца ворагамі народа. Падчас галасавання нават ставілі штамп у пашпарт, каб пракарантраляваць яўку, таму і ня дзіўна, што ў Біржаі прагаласавала 123 адсоткі выбаршчыкаў, у Пасвальскай воласці — 106, у Цыльшайскай выбарчай акрузе — 104,84. Скептыкам, знаёмым з азіматэматыкай, якія лічаць гэты немагчымым, раю пагартыць тагачасныя летувіскія газеты, убацька гэтыя лічбы нават у афіцыйных справаздачах. "Усенародны" ўздэм быў такім

вялікім, што дэпутатам Сейму стаў нават фантом, чалавек, якога не існавала, — Юнас Абаконіс. Не зьявіўшыся на сэсыю, ён натуральна згубіў свой дэпутатскі мандат і ня змог 21 ліпеня прагаласаваць за гістарычную пастанову аб уваходжанні Летувы ў склад СССР.

У часы "народнай дэмакратыі" — пераходны пэрыяд ад кантраляемай дэмакратыі да сацыялізму, прась які краіны Цэнтральнай і Усходняй Эўропы праходзілі ў 1945–1948 гады — савецкія і камуністычныя ўлады ўжо не забывалі сабе галаву складанымі параўскімі камбінацыямі. Былі больш эфектыўныя мэтады. Па-першае, пакуль лібэральны сацыял-дэмакраты спрабавалі заняць у першых кааліцыйных уладах на пасады, адказныя за эканамічны і палітычныя пытаньні, камуністы прызначалі сваіх людзей на ключавыя пазіцыі ў службах дзяржаўскай МУС, воіска. Па-другое, найбольш небяспечных канкурэнтаў прынята было ліквідаваць фізчна. Так, напрыклад, увосень 1947 года чэхаславацкая спэцслужба "выкрыла" дзяржаўную змову, у якой былі і Славакі Дэмакратычнай партыі Бугар, Кемпны і іншыя. Тады ж Мікола Петкаў, лідар БЗНС (балгарскай прасялянскай партыі), быў абвінавачаны ў змове з "сусветным імперыялізмам" і пакараны смерцю.

Аналягічна паступалі з апазыцыяй і ў іншых краінах, дзе ўзялі на ўзбраенне мэтады савецкага НКВС. — Вугоршчыне, Альбаніі, Румыніі і інш. Аднавядна і самі выбары праходзілі ў атмасферы, з аднаго боку, тэрору, а з іншага, людской апатыі, бо ўсё здавалася перадырараным. У Вугоршчыне некалькі сот тысяч выбаршчыкаў былі пазбаўленыя права галасаў у выніку фільтрацыі выбарчых сьпісаў. А ў Польшчы, нягледзячы на выдачыныя фальсыфікацыі рэфэрэндуму 1946 года аб даверы палітыцы пракамуністычнага ўрада, моцных пратэстаў не адбылося.

Па-трэцяе, выбарчы выбары і выйграваць падлік галасоў зусім не адно і тое ж. Як казаў адзін з прамоўцаў на паседжанні ЦК ППР (польскай камуністычнай партыі): "Ня можа быць і размовы аб тым, каб разакцыянеры маглі з дапамогай выбарчай бюлетэня выраць у нас уладу". А таксама сябра ЦК дадаў: "Ня можа быць і размовы, што нашыя выбары могуць быць нармальнымі выбарамі... Трэба стварыць такую атмасферу, каб баязлівасць, які каліблелася, баюся нас, а ня іх. Кожны сябра ППР павінен ведаць, што заўтра ён пераможа. Заўтра, пасля выбараў, ля ўлады будзем мы. І гэтая ўлада будзе ў нашых мацях. Гэтая ўлада будзе выкарыстоўваць яшчэ больш моцныя сродкі і будзе памятаць аб тых, хто яе падтрымаў... Трэба пераканаць усіх, што пытанне не стаіць менавіта так, а не інакш".

Як бачна, за паўстагоддзье амаль нічога не змянялася. Прынамсі, у нашай частцы Эўропы.

ПОЗИЦИИ ОПРЕДЕЛЕНЫ

третьих, пересмотр функций и роли парламента, который сегодня является собой декоративную, а не независимую ветвь власти. И последнее, создание в стране климата политического доверия. Пока говорить о соблюдении этих условий не приходится. Особенно после того, как Николай Статкевич и Валерий Шукнин были осуждены по уголовным статьям за участие в политических акциях.

В то же время партия представляет собой достаточно здравомыслящий организм. И сегодня наши аналитики работают над тем, чтобы не потерять время зря. Да, мы рассуждаем о возможности выдвижения наших кандидатов, определяемся с механизмом оказания им организационной помощи. Но решения о том, будет ли участвовать партия в выборах, или она будет участвовать в кампании без выдвижения своих кандидатов, или в кампании бойкота, или в кампании другого рода будет приниматься после того, как будет созвана дополнительная сессия IV съезда БСДП.

Но у партии в целом существует твердая позиция. То, что у партии останется такая позиция, это очевидно. Нам могут обвинять, что мы, может быть, мягко высказываем эту позицию. Но наша партия всегда отличалась достаточно взвешенным и спокойным отношением к решению даже самых серьезных и принципиальных вопросов. Но, думается, что не будет оснований для какого-либо раскола в партии.

Что касается решения мирового сообщества, которое должно прозвучать на Парламентской ассамблее Совета Европы (на ней, кстати, я буду присутствовать), то мы ждем подтверждения до сих пор последовательной позиции о том, что только через переговоры и согласование всех взаимных уступок можно прийти к свободному демократическим выборам. Мы не хотели бы, чтобы на Парламентской ассамблее прозвучали какие-то категоричные заявления, стоящие в жесткие рамки и Европу, и белорусскую оппозицию, и даже белорусскую власть.

Владимир Нистук, зам. председателя БСДП

В своих официальных документах и решениях органов управления партия неоднократно излагала свою позицию. И последняя резолюция, принятая IV съездом, очень четко расставляет все по своим местам. Белорусские социал-демократы видят возможным участие в выборах, только если это будут выборы, а не выборный фарс.

Существует консолидированная точка

Віццук Вячорка, старшыня БНФ

БНФ не мяняў свайго стаўлення да выбараў, якія мяркуе правесці Лукашэнка. Зараз не выдана ніводна ўмова, пры якой у краіне могуць прайсці свабодныя і дэмакратычныя выбары. Таму БНФ ставіцца да лукашэнкаўскіх выбараў, які іграўскай Тройка, якая нядаўна пакінула Мінск. На 2 ліпеня прызначаны Кангрэс дэмакратычных сілаў, які павінен выпрацаваць агульную пазіцыю дэмакратычных партыяў у адносінах да мяркуемых выбараў у Палату БНФ лічыць, што выбары могуць быць сапраўды дэмакратычнымі толькі, калі зменіцца цяперашні рэжым.

ПАТЕРНАЛИЗМ

большой процент опрошенных традиционно затрудняется отвечать на вопрос о доверии институтам либо не доверяет им. Люди живут все больше сами по себе, не интегрированные в социально-политическую систему. На себя белорусские граждане особо не надеются, на себя у нас вообще надеяться не привыкли. Уповать на государственные учреждения, ведущие родословную от сталинских троих и вороватой советской бюрократии, себе дороже. Значительным структурным гражданскому обществу местный респондент либо не доверяет, либо вовсе о них не думает из-за неизвестности и загадочности предмета.

Поэтому надежды на лучшую долю советски-партизкарского белорусского автоматическим сосредоточились на образе, персонализирующем власть. Институт

президента в Беларуси превратился в институт одного конкретного политического деятеля. Александр Лукашенко, персонализация высшей власти, из человека на службе у населения чаяния этого самого населения превратился в отца, батыку, местного цезаря и верховного полтифика-атеиста в одном лице. Президент Лукашенко для массы — не исполнитель определенных делегированных обществом функций, а воплощение архетипа верховного правителя, причем не хорошее или плохое воплощение, а единственное, известное большинству.

ПАПА ДОЛЖЕН БЫТЬ ОДИН

Все институты, перечисленные в третьей таблице, все изве-

стные оппозиционные политики, все президентские опричники и вертикальщики играют на белорусских политических и телевизионных подмостках роль декораций и статистов. Иногда на сцену прорываются яркие драматические персонажи второго плана вроде Чигиря или Шукнина. Монополия на СМИ и ею порожденный дефицит раскрытых героев — антиподов президента, сохраняют за Александром Лукашенко главную роль белорусского политического трагифарса — роль единственной электоральной надежды. Не потому, что исполнитель — лучший, а потому, что единственный знакомый и воспринятый средним белорусом. Недаром, как зашли разговоры о выборах, все достаточно яркие представители оппозиции получили приговоры остроточки.

В нынешней ситуации оппозиционные объединения, если это только не экстремистские группы, исповедующие политическое насилие, режиму авторитарной власти все еще особой угрозы не несут. Потенциальные претенденты на главную роль единственной надежды белорусов, на замещение должности воплощенного архетипа народного правителя куда как опаснее.

Белорусский массовый избиратель не связывает свое будущее с функционированием государственных и общественных институтов, он до этого еще не дорос, как и те белорусские институты. Поэтому его политическими

предпочтениями правят персонализированные образы посягаторного спасителя-кормильца-отца, чье царство — от мира сего. Александр Лукашенко достаточно долго разыгрывал из себя социального мессии, но от мессии ждут чудес и экономических

кого исцеления, а нынешний белорусский лидер не даст ни того, ни другого. Поэтому единственное, что ему остается, — убирать конкурентов, претендентов на главную роль всебелорусского батеньки, что, собственно, и делается.

СОЦИОЛОГИЯ

В какой степени вы доверяете перечисленным государственным и общественным институтам?	Доверяю %	Не доверяю %	3/0 %
Президент	39,2	32,9	27,9
Национальное собрание	11,8	31,5	56,8
Верховный совет 13-го созыва	11,6	29,4	59,0
Центральная избирательная комиссия, сформированная президентом	24,6	33,3	42,2
Правительство	21,6	38,2	40,2
Суды	23,6	41,5	34,9
Милиция	20,2	49,0	30,2
КГБ	20,7	37,3	42,1
Местные органы власти	16,8	46,5	36,6
Независимые профсоюзы	19,4	24,7	55,9
Государственные профсоюзы	20,9	28,2	50,8
Объединения предпринимателей	17,1	23,1	59,8
Политические партии	6,8	36,7	56,4
Государственные исследовательские центры	22,4	22,1	55,4
Независимые исследовательские центры	31,6	13,5	55,0

АРХІВ

1992 — ГОД ПЕРВЫХ РАЗОЧАРОВАНИЙ

Ігорь Воляник,
Александр Кавальский

Зверь мой. В начале года вместе с зарплатой белорусы получают купоны на сумму от 60 до 100 процентов. Таким образом предполагается защитить нацбанк от рублевых потоков из бывших союзных республик. Мало того, что деньги уже не помещаются в кошелек, так еще приходится носить и целые «простыни» купонов. Летом вместо не оправдавших себя купонов вводятся «расчетные билеты», а попорту — белорусские «зайчики». Курс «зайца» к «деревянному» — 1:10. Сразу запустили купоры номиналом 50 копеек (белочка), 1 рубль (заяц), 3 (бобр), 5 (волки), 10 (рысь), 25 (лось), 50 (медведь), 100 (зубр). В конце года вводятся купоры в 200, 500 и 1000 рублей (площадь Привокзальная и Победы, здание Академии наук соответственно).

По сведениям прессы, в Германии были отпечатаны и полные деньги — белорусские рубли (а не галеры, как предлагала оппозиция) с портретами деятелей нашей культуры, но, вероятно, из-за планируемой В. Кебичем рублевой зоны их так и не ввели. В Борисове открывают фабрику Гознака Беларуси, которая должна была печатать ценные бумаги и другую продукцию повышенной защищенности.

Служу Беларуси! Беларусь сталкивается с необходимостью немедленно ликвидировать двоевластие в армии. 6 января дислоцированные на территории Беларуси части получили шифрограмму из Москвы с указанием привести весь личный состав к «воинской присяге, утвержденной президентом России Ельциным Б.Н.». Этот документ даже вызвал скандал в белорусском парламенте. Только в мае выходит постановление Совмина о переподчинении Министерству обороны РБ воинских частей, ранее входивших в состав БВО. Исключение составили части, вошедшие в состав Стратегических сил СНГ. На военной технике появляются бело-красно-белая символика с аббревиатурой МО РБ.

Разрабатывается программа поэтапного перехода армии на использование во всей войсковой деятельности белорусского языка, выпускаются учебные пособия по белорусскому языку и истории. В конце года парламент обсуждает военную доктрину и корпус законов, регулирующих армейскую жизнь. Не проходят предложения о введении звания вахмистра, поручика и т.д. Зато военными совместно с парламентской комиссией по сохранению культурного наследия и художниками-модельерами разрабатывается несколько вариантов формы. Полк почетного караула предполагалось одеть с учетом исторического прошлого, то есть традиций армии ВКЛ.

Интрига года. В феврале оппозиция БНФ выступила с инициативой проведения референдума о доверии Верховному Совету. Замысел был верный: распутить старый, избранный еще при коммунистах парламент и на волне но-

вых настроений провести выборы, расчистив путь для реформистских сил. Некомпетентность, косность и консерватизм ВС были очевидны не только демократам. По данным социопроса, проведенного АН РБ, 42 процента респондентов поддерживало идею проведения референдума, еще 23 процента однозначно не определились, и только 35 были против. Вопрос в подлинных листах звучал так: «Согласны ли вы с необходимостью роспуска Верховного Совета и проведения осенью выборов по закону, проект которого разработала оппозиция БНФ?»

Сама формулировка вызвала нарекания, а тут еще и проект закона предусматривал выборы по пропорционально-мажоритарной системе: 80 депутатов предполагалось избрать по одномандатным округам, а 80 — по партийным спискам. Оппоненты указывали на слабость и неразвитость белорусской партийной системы, но на самом деле причина куда банальней — коммунистическая партия была все еще запрещена. 13 апреля 446 тысяч 601 подписи были переданы в Центризбирком, который забрал 58 254 подписи. Тем не менее, осталось больше 350 тысяч, необходимых по закону. Свое постановление Центризбирком передал в Верховный Совет, который должен был определить дату народного голосования, но не исчерпав повестки сессии, парламент вдруг ушел на почти полугодовые каникулы.

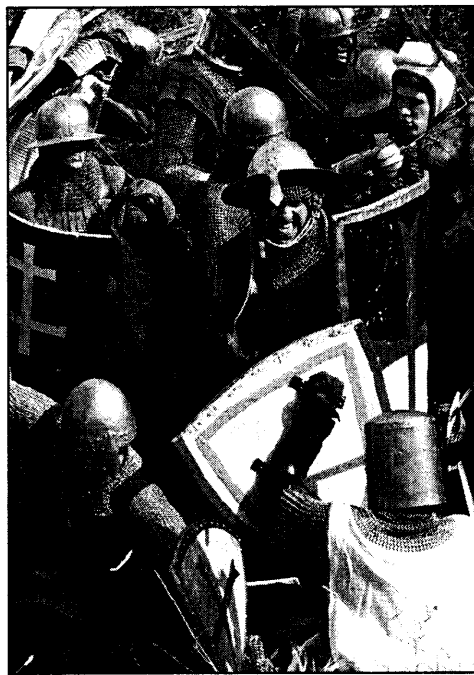
В тюрьму — домой. Правительство России решило освободиться от заключенных других стран, которые бесплатно строили, валили лес на бескрайних просторах Сибири, Дальнего Востока и в других не столь отдаленных местах. В Беларусь предполагалось вернуть около пяти тысяч человек, осужденных нашими судами, но отбывающих наказание в России. Удалось договориться с Украиной: наши посидят там, а их ребята — у нас, всего по двести человек с каждой стороны. Для решения проблемы размещения браков белорусы Совмин постановил начать строительство нового СИЗО в Лиде, кроме этого были перепрофилированы ЛТП в Могилеве и Мозыре.

БСДГ. С двумя жалобщими инициативами выступили социал-демократы. Первая касалась создания широкого блока демократов «Новая Беларусь». Идея была нервно воспринята БНФ как противовес собственной затее с референдумом. Авторство инициативы принадлежало лидеру белорусского згуртавання вайсковцаў (патриотическому объединению белорусских офицеров, созданному в дни августовского путча) Николаю Статкевичу. Он предложил подписать антикризисное соглашение всем силам, заинтересованным в сохранении независимости страны. В антикризисный комитет вошли представители большинства партий (БНФ, БСДГ, АДПБ, НДПБ, Крестьянская партия и др.). Исполнительный совет возглавил Статкевич, а председателем комитета стал Вячеслав Кебич.

Троян Спаткі

24–25-га чэрвеня ў Навагрудку адбыўся фестываль сярэднявечнае культуры «Навагрудак 2000». Культурнае жыццё Беларусі ўзбагацілася яшчэ адным унікальным грандыёзным відэафільмам. Больш за 500 удзельнікаў і каля 300 рыцараў з прыблізна 10 краінаў свету вярнулі старажытнаму мястэчку ў Гарадзенскае вобласці атмасферу 14-га стагоддзя.

ФЭСТ СЯРЭДНЯВЕЧНАЕ КУЛЬТУРЫ

Вольны рыцар Антуан (Антон Піменаў) быў прызначаны панам каштальанам (камэндантам) рыцарскага стану, які быў пабудаваны на беразе возера Літоўка. Фэстываль распачаўся 24-га чэрвеня з паставачных боёў, выступу музычных гуртоў і выканаўцаў, ат-

ральных мініятур менскіх актораў з «Вольнае сцэны», рыцарскіх і воінскіх гульняў, атракцыёнаў, відэафільмаў, коннага турніру, дзённых і начных «бургуртаў» (групавых схваткаў). Канцэрт музыкі, стылізаванае пад сярэднявечча, скончыў першы дзень фэсту.

25-га чэрвеня мясцовыя жыхары і госьці з Латвіі, Летувы, Эстоніі, Расеі, Польшчы, Беларусі і іншых краінаў пабачылі існаваўшую падзею 1314-га году, калі вялікае войска крыжакоў на чале з магістрам Тэўтонскага ордэну Гэнрыхам фон Лёўцэ адбіла Навагрудак і пачало яго штурмаваць з дапамогаю камяняў.

На фестываль было запрошана больш за 40 рыцарскіх клубоў, якія займаюцца рэканструкцыяй гістарычнага касцюма, узбраення і быта сярэднявечча. Беларусь рэпрэзэнтавалі рыцары з Менску (каля 10 клубоў), Ліды, Мар'іна, Барысавы, Пінску, Гародні, Палацку, Бабруйска, Баранавічаў, Гомеля, Рэчыцы, Наваполацку. Расея накіравала ў лідэраў беларускі горад рыцараў з Масквы, Санкт-Пецярбургу, Яльцу, Котласу, Саратаву і іншых мястэчак. Рыцары з латвійскіх клубоў «Livonensis» і «Senas Vides Darbina», з лівонскага «Vyciai» і польскага «Snekkar», а таксама музычныя і танцавальныя гурты з Эстоніі былі сярод тых, хто браў актыўны ўдзел у фестывалі, што адбылося ў Навагрудкім замку.

Для стварэння больш непасрэднае атмасферы сярэднявечча арганізатарамі фэсту на Замкавае гары былі дабудаваны разбура-

ная ў 17-м стагоддзі вежа «Дазорная» і частка замкавае сцяны, якая злучала вежу «Дазорную» з руінамі вежы «Шчытоўка» і «Касцельная». Быў атрыманы дазвол ад Камітэту па ахове гісторыка-культурнае спадчыны Міністэрства культуры Беларусі на ўзвядзенне часовых драўляных канструкцый на Замкавае гары ў Навагрудку. Крыжакі-тэўтоны падчас штурму абстрэльвалі з камянямі ліцвінаў — грамадзянаў старажытнабеларускае дзяржавы Вялікага княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага, якія схаваліся ў замку, а таксама спрабавалі ўзняцца па адхону Замкавае гары на 20-мэтровую вышыню. І хаця рыцары Тэўтонскага ордэну былі поўнасьцю разбіты, што адпавядала сапраўдным падзеям 1314-га году, мірнае заканчэнне бойкі ўсё ж такі было знойдзена. Пасля штурму адзін з удзельнікаў быў прызначаны ў рыцары.

Зь 1-га сакавіка, у першы дзень старажытнага Новага году крывічоў, пачаў сваю працу афіцыйны сайт фестывалю сярэднявечнае культуры «Навагрудак 2000». Кожны дзень вэб-старонка адлюстроўвала кожны крок фэсту і забяспечвала дакладную інфармацыю адносна святкавання і яго ўдзельнікаў. Усё, што датычыцца першае сталіцы Вялікага княства Літоўскага, можна знайсці на: www.festival.ot.infonet.by; www.navahrudak2000.kryvia.net альбо www.festival.kryvia.net. Дарчы, наступны фестываль рыцарскіх клубоў пройдзе 8-га ліпеня ў Менску.

ПОСТАЦІ

АЛЯКСАНДАР УЛАСАЎ

Алег Гардзіенка

Я належу ўжо да старэйшага пакалення і барабано пра беларусаў гадоў 50. Усе нашы павадыры на беларускй справе кар'еры не зрабілі. Жыццё іх горкае, мучаніцкае, ідуць яны не па кветках, а па калючых.

Гэта словы Аляксандра Уласава, напісаныя ў лісьце да Адама Станкевіча. І сённяшняя гаворка пра чалавека, якога рэдка ўспаміналі ў савецкія часы і нават у 90-я гады. Ягонае імя замоўчвалася, хаця ён зрабіў дастаткова шмат для нацыянальнага адраджэння. Жыццё гэтага чалавека — паказальны прыклад ахвярнай працы на карысць Бацькаўшчыны, нястомнай барацьбы сапраўднага інтэлігента, для якога Беларусь была перад усім. А чаму менавіта 1906 год? Усё проста — у гэтым годзе Аляксандар Уласаў узначаліў найвялікшую газету стагоддзя — «Нашу Ніву».

Нарадзіўся Аляксандар Мікітавіч Уласаў 16 жніўня 1874 года ў вялікай сям'і паштовага служачага. Юнак быў здольны, але гультаяваты, таму вучыўся з горама папалам. Пасля сканчэння рэальнага вучылішча працягваў адукацыю ў Рыскай палітэхніцы. Навучаньне ўскладнялася ўдзелам у рэвалюцыйным руху, які тады пачаў ахопліваць Расею. У 1905 годзе Уласаў уступае ў Беларускае сацыялістычную Грамаду, у тым жа годзе бярэ ўдзел у рэвалюцыйных падзеях: арганізоўвае мітынг у Радзшковічах, за што пераследуецца царскімі ўладамі.

У 1906 годзе ён разам з братамі Луцкевічамі заснаваў легендарную «Нашу Ніву» і да 1912-га рэдагуе яе. Выданне такой газеты, якая, разумеючы, мела ніякай дзяржаўнай падтрымкі, вымагала значных выдаткаў. Грошы напачатку было цяжка знайсці, таму нярэдка Аляксандар Уласаў укладваў у выданне газеты прыбыткі, атры-

маньня з фальварку Мігаўка ля Радзшковічаў, што перайшоў яму па спадчыне.

З фальваркам звязана мноства цікавых і анекдатычных гісторый, якія заўсёды акалялі Уласава. Ён, маючы атлетычны фігуру і высокі рост, любіў хадзіць па фальваркаўскім садзе ў адных трусох, наводзячы жыхар наведвальнікаў такім выглядам. (Такія норавы напачатку стагоддзя!) Знаёмыя ўспаміналі, што ў доме Аляксандра Мікітавіча заўсёды было шмат гасцей, якіх ён прымушаў займацца на спартовых трэнажорах, што сталі ў садзе. Пасля ён рассядваў гасцей за сталом, частаваў іх, а калі госьці пачыналі са смакам есці, хадзіў вакол іх і прыгаворваў «А Божа ж мой, ня ешце гэтак шмат, гэта ж вы мяне зруйнуеце!» Менавіта пачуццё гумару дапамагала Аляксандру Мікітавічу з усьмешкай ставіцца да розных драматычных жыццёвых сітуацый.

У 1912 годзе Уласаў пакідае

мейсца рэдактара «Нашай Нівы» і пачынае рэдагаваць часопіс для сялянцаў «Саха», што выходзіў у Менску. Калі Аляксандра Мікітавіча спыталі, што трэба для заснавання новага перыядычнага выдання, ён адказаў: «Пакой, колькі скрынак замест крэслаў, прымыс, імбрэк і пабелы энцізіям». А з 1914-га Уласаў, карыстаючыся гэтай формулай, распачаў выданне часопісу для моладзі «Лучынка».

Пачатак Першай сусветнай вайны пацягнуў за сабой усеагульную мабілізацыю, быў змобілізаваны на фронт і Уласаў. Пасля заканчэння вайны ён вярнуўся ў родную Мігаўку, якая адыйшла да Польшчы. Бурая даваенная грамадзянская дзейнасць прывяла да таго, што Уласаў быў абраны ў польскі сенат, дзе з высокай трыбуны бараніў правы беларускага народа. Аляксандар Мікітавіч не адносіўся ні да камуністаў, ні да хрысціянскіх дэмакратаў, але яму давяралі ўсё, бо такому грамадзкаму вопыту можна было толькі пазаздросціць.

Менавіта ён арганізаваў беларускую гімназію ў Радзшковічах, у якую ўклаў нямяла ўласных сродкаў і здароўя. Гімназія выходзіла звычайнае беларускае моладзь, якая працягвала сваё навучаньне ў вышэйшых навуковых установах Чэхаславакіі, Францыі, Ангельшчыны, Дарчын, падчас свайго знамятства ў Варшаве Уласаў сяматра не наслухаўся пра тагачасныя пэдагагічныя мэтоды і стварыў у Радзшковічах інтэрнат, дзе жылі немясцовыя студэнты.

Энтузіязм Аляксандра Уласа-

ва значна знізіўся пасля таго, як польскія ўлады зачынілі гімназію. Але ён не кідаў працы. У Мігаўцы і Радзшковічах з дапамогай моладзі ставіў спектаклі, праводзіў калядныя лінікі. Праводзіліся нават конкурсы на самую прыгожую дзяўчыну. Стварыў ён у Радзшковічах і суполку Таварыства беларускай школы. Але ўсе гэтыя пычанні заўсёды сутыкаліся з процістаяннем польскіх шавіністычных уладаў. Напэўна таму Аляксандар Мікітавіч прыхільна сустрэў у верасні 1939-га чырвоныя браты з усходу. Ён спадзяваўся, што ягоная амаль саракагадовая праца на карысць Беларусі будзе нарэшце аддзячана.

У кастрычніку 1939 года ён выбіраецца ў Маладзін, каб уладкавацца на працу ў мясцовую газету. Фактычна яго ўжо ўзялі на працу, аднак трэба было падпісаць нейкую паперу ў НКВД. Сьледчы, да якога прыйшоў Аляксандар Мікітавіч, праняваў Уласава напісаць аўтабіяграфію, тагачасна ў імя ўласна ўдзел у беларускім незалежным руху на 17 старонках. Гэтых 17 старонак аказалася дастатковым для арышту. Памёр Аляксандар Мікітавіч Уласаў 11 сакавіка 1941 года па дарозе ў канцэнтрацыйны лагер на станцыі Марыінск Навасібірскай вобласці. Ягоная жонка Аляксандра Паўлаўна прыгавала, што калі яна прывозіла яшчэ ў Маладзінскае турму перадачы мужу, то пыталася ў турмашчыка: «Ці здаровае муж?» Той пераптываў: «Уласаў? Такі вялікі, вусаты? Ды ён ягоны жарту рагона ўся камара!»

ТАНЦЫ

ПОБЕДИТЕЛИ В СОПОТЕ

Алиса Ланге

В июне нынешнего года белорусская танцевальная пара Андрей Бушчик и Валерия Бушова заняли первое место в открытом международном рейтинговом турнире в польском городе Сопот во взрослой любительской категории по латиноамериканской программе.

Для занятий танцами не строят дворцов, о них мало говорят в прессе, на них не возлагают надежд. Но белорусские танцоры целенаправленно тренируются и не без успеха выступают в международных турнирах. Отчасти благодаря тому, что сохранились студии для детей при домах культуры, работают танцевальные клубы в школах. Конечно, есть сложности с арендой залов, с финансами, но дети танцуют, а значит, есть из кого выбрать яркие таланты. Только в минском клубе «Пируэт», возглавляемом Михаилом Ивановичем и Татьяной Владиславовной Павлиновыми, за который, кстати, выступают Андрей и Валерия, тренируется около 300 человек.

Андрей начал танцевать в 14 лет. Считается, это поздно, но у него была спортивная подготовка, занимался плаванием, гимнастикой. Валерия танцует с 12 лет. В 17 она уехала из Санкт-Петербурга в Москву, чтоб найти хорошего партнера. С той же целью уехал из Минска 20-летний Андрей. В 1996 году они встретились в «Русском клубе», одним из самых престижных, и стали танцевать вместе по латиноамериканской программе.

Андрею хотелось прославить родную страну, и молодая пара решила выступать за Беларусь, к тому же казалось, что белорусским танцорам будет легче пробиться. На чемпионате России только по взрослой любительской категории выступает порядка 180 пар. А в закрытом чемпионате нашей страны — примерно 20. Но в первый год им вообще не позволили представ-

лять страну. У Валерии российское гражданство, а Белорусская федерация спортивных танцев решила: оба партнера должны быть гражданами нашего государства.

По международным правилам интернациональные пары имеют право представлять на соревнованиях любую из двух стран. Так, нынешние чемпионы Европы и самого престижного фестиваля в Блэкпуле Славик Крикливый и Джоанна Льюис с успехом прославляют своими танцами Бельгию, хоть Славик — представитель Украины.

Андрей и Валерия добились, чтоб в белорусские правила внесли аналогичное мировое изменение. Во второй год выступлений им разрешили участвовать в чемпионате Беларуси. И хоть уведомили об этом за день до начала, пара заняла второе место. После чего Валерия и Андрей услышали: считайте, ребята,

что сделали показательное выступление, но вы в любом случае не едете ни на чемпионат мира, ни на чемпионат Европы.

В этом году Андрей и Валерия заняли 14-е место на чемпионате Европы в Дании. Еще немножко — и оказались бы в числе 12 полуфинальных пар. После успешного выступления к ним подходили с отсывами, поздравляли и многозначительно говорили: вот если бы вы танцевали за другую страну, были бы в полуфинале. Оказывается, можно великолепно танцевать и отлично выглядеть, но спорт не остается равнодушным к политике, и образ страны, за которую выступают спортсмены, влияет на исход состязаний.

«Когда мы танцуем и слышим «Common, Belarus!» — это приятно, — говорит Андрей. — Мы знаем, многие смотрят программу соревнований и, возможно, впервые чи-

тают название нашей страны. У нас была курьезная ситуация. Хотели позвонить из Голландии в Минск и забыли телефонный код. Чоб отыскать Беларусь в справочнике, обращались ко всем в школе танцев. И выяснилось, многие не знают — что за страна. Мы начинаем объяснять: рядом с Польшей и рядом с Россией. «Литва?» — спрашивают. Да нет, не Литва. Обидно! Хотелось, чтоб с нашей страной считались, и делаем для этого все от нас зависящее».

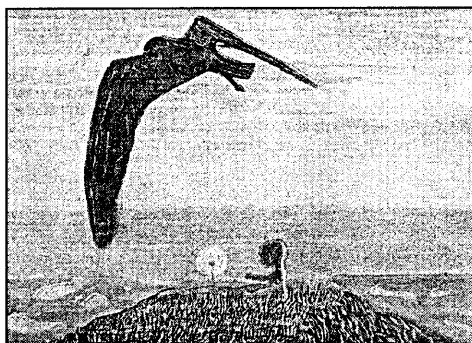
После международных соревнований пары получают мировые рейтинговые очки, что очень престижно и важно. В прошлом году наша пара имела рейтинг 20. Но в ноябре Андрей получил травму голеностопного сустава. Пропустили несколько соревнований, и рейтинг снизился примерно на 10 пунктов. А недавняя победа в Сопоте должна его вновь поднять.

Чобы всерьез претендовать на международный рейтинг, необходима учеба у ведущих мировых педагогов. Андрей и Валерия уже три года занимаются в Лондоне у нынешнего чемпиона мира по латиноамериканской программе Брайана Ватсона. Год назад на них обратил внимание Рууд Вермий, воспитавший несколько чемпионов мира, Европы и победителей Блэкпула. За учебную пару платит самостоятельно. Хоть в странах, которые считают себя передовыми, спортивные комитеты выступают спонсорами лучших танцоров. В Дании, например, четыре лучшие пары на полном обеспечении спорткомитетов.

Сегодня Андрей и Валерия собираются на чемпионат мира в Майями. А точнее, собирают деньги, ведь один билет на самолет — порядка 700 долларов. Грустно. Как подумаешь, сколько белорусских чиновников летают по миру, а велика ль от этого польза стране? Здесь же речь действительно о спортивном престиже государства. А у высокопоставленных чиновников от спорта! Быть может, вы прочтете эту статью и постараетесь изыскать средства хотя бы на два билета до Майями!

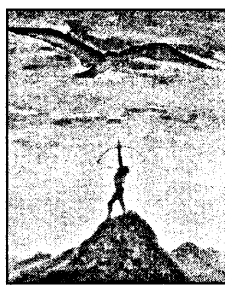
COULEUR LOCALE

ЛАЗЕР-ШОУ

Волька Канапель

«Каханье — гэта белыя моцныя крылы. Выстава лазерных копіяў карцін М.К. Чурленіса. Літаратурны музей Янкі Купалы. Арганізатары: Беларускае аддзяленне міжнароднае грамадскае арганізацыі «Міжнародны цэнтр Рэрыха» ды Культурна-інфармацыйны цэнтр «Скарбы свету». Працуе з 10 да 17 гадзінаў», — скупа паведаміла аб'ява.

Лазэрныя копіі? Чурленіса? Напэўна, такога Менск яшчэ не бачыў. Колькі гадюў таму ў Палацы мастацтваў выстаўлялі на спаказ копіі твораў Мікалая Рэрыха. Тым разам яны былі зроблены ў тэхніку так званай шуюкаграфіі. Публіка імкнулася пабачыць гэты чуд, увесё горад быў завалены афішамі, і дастаць запрашальныя на прэзэнтацыю было амаль немагчыма. Адрыныць копіі ад спрадурных працаў спрадурды было цяжка. Усім пажадліўцам прапанавалася зрабіць шуюкаграфічную імітацыю з будзь-якой карціны М. Рэрыха. Праўда, каштавала гэта ня тое што вялікі, а зашмат вялікі грошай.

Ніякая ажыятажу ў выпадку з Мікалэюсам Канстанцінасам не назіралася. Ці то люд паспаліты ня ведае вялікага летувіскага мастака, ці велімі добра ведае і ня велімі аховчы глядзець на ягоныя сумна ананічныя дычасыяком самотна нежывыя працы? Як бы там ні было, але ў музеі Я. Купалы быццё вызначае ўсёведальне. Мярэввякі халодная сэрэя пад назовам «Стварэнне чалавека» паўплывала ў зусім адваротным накірунку на служак устаноў.

Адчыніліся дзверы музею, і апатычная вахцёрша з семкамі ў роце запатрабавала 25 рублёў за магчымае азнаёміцца з чудам сучаснае тэхніцы законнага плагіату. «Гэй, Васька, тут да цябе прыйшлі! Ну, а ты чаго стаіш? Марш у зал!» — вахцёрша сплюнула ў паперчаты кулек семкавае шалупенне. Як высветлілася, «Васька» быў ня больш «жывы» за сваю старэйшую супрацоўніцу, хочь выглядаў гадюў на дваццаць. Здавалася, што малады навуковы супрацоўнік музею ня ведае ня толькі анчога наконт лазернае тэхналогіі, калі выстава пачала сваю працу, калі яе скончыць і г. д., але таксама меў вялікія сумневы, ці вядома яму прозвішча Чурленіса наогул. «Я нічога ня ведаю, — дорасумленна прызнаўся «Васька», — я з іншага аддзела. Прыходзьце ў панядзелак да «Марыяны», вось яна вам усё і патлумачыць». Звычайны чалавек, канечне, не павінны ведаць усё на свеце, але гэты «гома сапеніс», магчыма, не карыстаецца і тымі 5 адсоткамі шэрае масы, што звычайна выкарыстоўваюцца ў працэсе мыслення нават працаўнікамі прэзідэнцыі.

Чакаць на «Марыяну» не жалася. Уневялічак залі глядачоў засмучона чакалі 23 карціны, зробленыя Чурленісам з 1905 да 1909 году. Ня самыя агоняя лепшыя творы. На стэлажах паперкі, раздрукаваныя на струйніку першае мадыфікацыі (гэта калі чарнільныя пламы застаюцца) зь нізкіма вершай на расейскай мове, хучэй за ўсё, прасвечаных самоу мастаку, а таксама кнігі пра Чурленіса, сярэд якіх і «Вобразы Янкі Купалы ў мастацтве». Скрыпучая падлога з загінутымі ад безвыходнасці працаў Чурленіса мушкімі стварала неабходную інтанацыю, якая дапамагала працавацца скрозь крэслы, які спэцыяльна пастаўлены ў пакойчыку так, што адыйсці ад карціны хадзі б на два крокі немагчыма: адзіны варыянт разгледзіць твор — уткнуцца ў яго носам ці ісці на супрацьлеглы бок так званай «выставачнае залі».

Невялікія столік упрыгожвалі вазо са змарнавала рухоў і кнігаю водгукў з крывадушына-ветлівымі «дзякуй за выстаўку!». Скульптура песьняра Беларусі ў кутку выглядала яшчэ больш засмучонаю, чымсь дзвэ старэйя дзевы, што бала-калі аб немчым банальна ўзнісена-духоўным — і пры гэтым заўсёды адным і тым жа — сядзячы на тых самых крэслах. Скульптуру можна зразумець: яна з гэтак каморкі выйсшы наядольная. Бяжы, хлогна, бяжы!!! 25 рублёў — ня грошы, ды і М.К. Чурленіс — выдатны мастак, калі глядзець яго ў арыгінале і у Коўне. Гэта мясцовы клімат ва ўсім вінаваты. Як сведчыць практыка апошніх шасці гадюў, летам у «Калысы калгасынікаў» нічога правадзіць нельга. Звычайна нешта ня тое атрымліваецца.

СПАКАЗ

ПРЫВАТНАЯ ГІСТОРЫЯ

Троян Спаткі

16-га чэрвеня ў галерэі візуальных мастацтваў «Nova», якая знаходзіцца ў Цэнтральнае кніжны ім Янкі Купалы, адбылося адкрыццё 3-га з чатырох заплаанаваных спаказаў з сэрэй «Аспэкт сучаснае беларускае фатаграфіі» пад назовам «Прыватная гісторыя калектыва».

Усіх, хто завітаў на вэрнісаж фатавыставы ці проста папасавацца дармавымі сокам ды пернікамі, сустракала паргозьлівая шыдулка: «У сувязі са сьвятам бібліятэкапрацуе толькі да 14 гадзінаў». Як высветлілася, 16-га чэрвеня — прафэсійнае сьвята бібліятэкараў, і мяноўна ў гэты дзень пад кураатарствам Зьміцера Караля 13 мастакоў прэзэнтавалі свае выхатальныя працы. Найбольш запамінальнымі падаюцца фотапрацы Уладзіміра Парфянка з сэрэй «Сад каманьё», Сяргея Брушко з яго «Брыгадэраў палітэка», які аддавае калі Чанчорску, творы Сяргея Ждановіча, «Дзіцячы альбом» Сяргея Кажамякіна, «Жанчына са сьцягам» Даніла Парнюка, новы погляд на вайсковую рытуальнасць Ігара Пашаконава, раскрываючы паводнаў падзеі ў скаральных мейсцах, кіпталу Жыроўцага манастыра, праз нізкупрацаў Віктара Стралкоўскага.

Фатограф — гэта паляўнічы за візуальнымі падзеямі. Часьцяком ягоная трафеі — гэта вядомыя нам вобразы прадзеі сацыяльных рытуалаў. Праз іх бясконую паў-

таральнасць кожны чалавек крочыць усё сваё жыццё. Нараджэньні Дні Народзінаў, Вясельні, Пахаваньні, Дэмэнстрацыі, Чэргі мноства падобных падзеяў яўляюць сабою рытуальную форму калектывнае існасьці нашага жыцця. Чалавек заўсёды мае дачыненні да чаго-небудзь, і часцей за ўсё гэтыя дачыненні зьвязаныя з калектывным-бессонсоўным, ці архэтыпам. Кожная мэнтальнасць, кожная нацыя нараджае свае пазнавальныя тыпы калектываў. Вялікіх і мікрагісторыі — гэта і ёсьць мэтаю праекту.

Можна шмат разважаць пра беларускую мэнтальнасць, але якімсьці парадаскальным чынам мы яе ўжо ведаем і разумеем без усялякага разважання, калі выходзім на вуліцу ды зьліваемся з масамі прахожых, калі вяртаемся дома зь сам'ёю, глядзім на стадыёне футбол ці сядзім у чыгальнае залі кніжні. Калектывнасць — гэта заўсёды фон нашага жыцця. Мастацтва фатографа тут — зрабіць гэты фон бачным, адлюстраваць, як зьвязана зьлічэньне ці зьнікненьне фігуры суб'екта з фонам.

Трэба дадаць, што пад кіраўніцтвам Уладзіміра Парфянка вэб-дэзайнер Ганна Дралеза ажыццявіла праект вэб-альманаху «Фотаскоп», які разьмешчаны па адрасе: www.photoscope.iatp.unibel.by. Тут зьмешчаны артыкулы па гісторыі фатаграфіі, тэорыі і крытыка фатамастаства, галерэі беларускіх фатографаў, а таксама агляды фатавыстаў.

ПАДЗЕЯ

ЛІТАРАТУРНЫ ЭКСПРЭС

Зьміцер Дэйма

Міжнародны праект «Літаратурны экспрэс 2000» — адна з буйнейшых грамадзкіх і культурных падзеяў, арганізаваных да сустрэчы новага тысячагодзьдзя. 2-га чэрвеня 120 літаратураў з 45 краінаў Эўропы адправіліся з вакзалу «Сантэ Апалёнія» ў Лісабоне на шэсьць тыдняў у вялікае падарожжа па маршруце легендарнага «Паўночна-паўднёвага экспрэсу», які зараз амаль што забыты.

Пісьменьнікі наведваюць Гішпанію, Францыю, Бэльгію, Нямеччыну, Польшу, Летуву, Латвію, Эстонію, Расею і Беларусь. 17-га ліпеня літаратурнае падарожжа скончыцца ў Бэрліне шматдзённым урачыстым сьвятам. Пісьменьнікі цягнік зробіць спынік ў 23 гарадох, у тым ліку ў Менску і Берасцы, дзе пройдуць публічныя чытаньні, дыскусіі, абмеркаваньні праблем агульнаэўрапейскае будучыні, мюна-літаратурнае разнастайнасьці кантынэнта.

9-га ліпеня вялікае тэатралізаваанае сьвяткаваньне Купальня пад дэвізам «Беларусь празь межы і стагодзьдзі» адбудзецца на радзіме Янкі Купалы ў Вязьніцы, куды будуць запрошаны і нашыя пісьменьнікі. 10-га ліпеня Літэкспрэс дастане сталіцы Беларусі. Літаратурныя сустрэчы, дыскусіі, сьманы на тэму «Літаратура Эўропы запрашае» пройдуць у Нацыянальнае бібліятэцы. Музеі тэатральнае

і музычнае культуры, у музеях Янкі Купалы і Якуба Коласа, у кніжніцы імя А.С. Пушкіна і Я. Купалы, у бібліятэцы Акадэмі наву.

Удзень удзельнікі праекту будуць весці гаману з калектывамі газэтаў, часопісаў, а таксама выдаўцамі «Полымя», «Крыніца», «Літ», «Культура», «Маладосць» і іншымі. Увечары ў Вялікае Дзеда Літаратура прайдзе заключная сустрэча гасьцей зь беларускімі пісьменьнікамі і кнігавыдаўцамі, якія прадставяць навічкі пераключэньня на беларускую мову твораў замежных аўтараў. Чарнобыль — боль Беларусі! Станеца асноўнаю тэмаю дыскусіі ў Доме літаратура.

Тэатр псіхічнае неўраўнаважанасьці і яго чальцы Зьміцер Вішнёў, Віктар Жыбуль, Вальжына Морт, Ілья Сін прэзэнтуюць свой перформанс. Сярод запрошаных — шырокавядомыя беларускія пісьменьнікі Вольга Іпатава, Леанід Дранько-Майсюк, Андрэй Федарэнка, Ніл Гілевіч, Янка Брыль, Сьвятлана Алексіевіч, Генадзь Бураўкін, Аляксей Дударэ, Алякс Рэзанаў і іншыя.

Удзел Беларусі ў Літаратурным экспрэсе 2000, які знаходзіцца пад патранажам Эўрапейскае рады, Эўрапейскае камісіі і ЮНЭСКО, сведчыць, што беларуская тысячагадовая літаратура валодае ня меншым патэнцыялам, чымсь іншыя эўрапейскія літаратуры, і што і ў нашай краіне захаваліся дохуныя скарбіны, якія ня сорамна перадаць у наступны міленіум.

